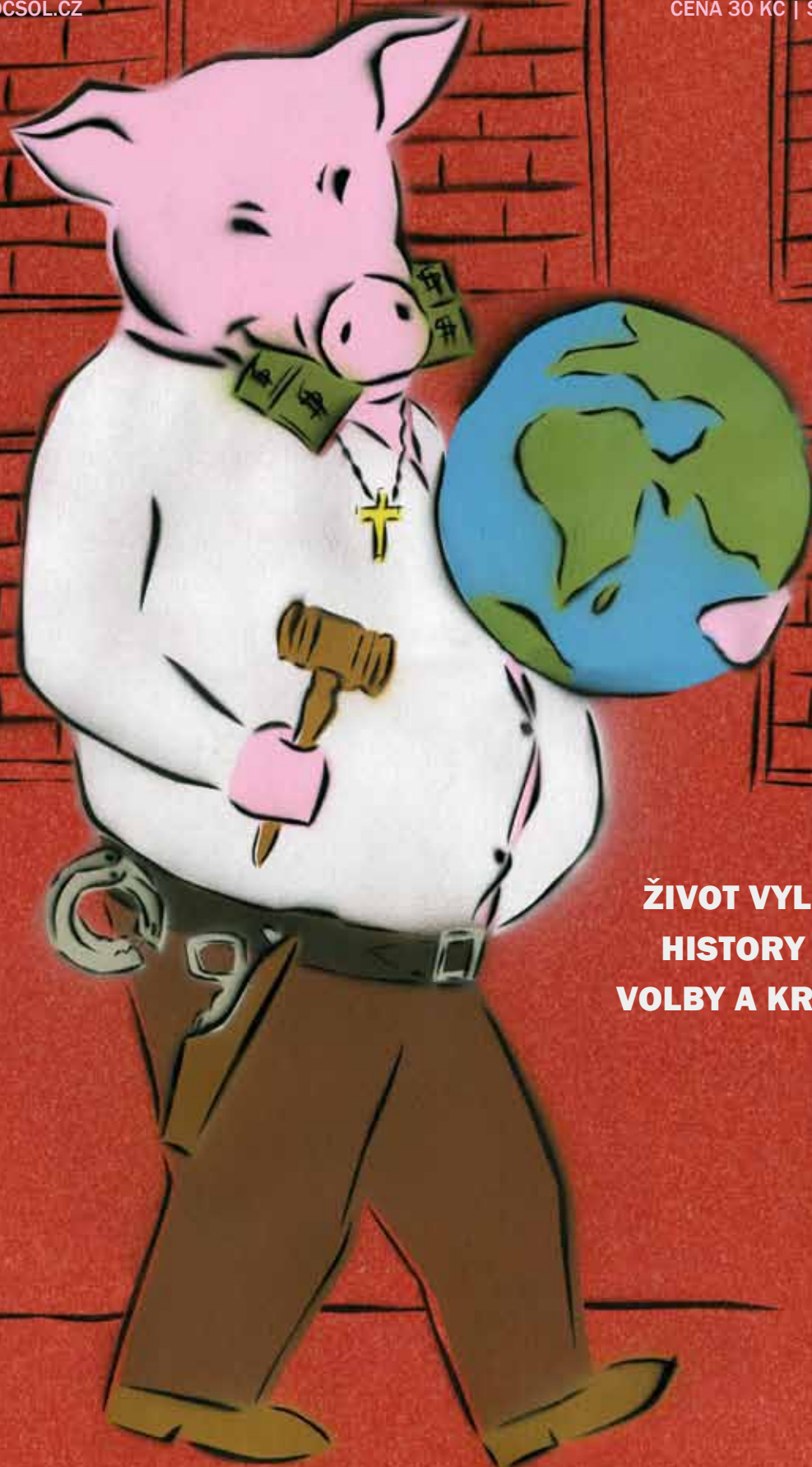

Solidarita

84
2013
LISTOPAD

WWW.SOCSOL.CZ

CENA 30 Kč | SOLIDÁRNÍ CENA 40 Kč

**ŽIVOT VYLOUČENÝCH
HISTORY RELOADED
VOLBY A KRIZE LEVICE**

Solidarita

VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
ZA PŘÍSPĚNÍ KOLEKTIVU AUTORŮ

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370

Web: www.socsol.cz

Redakční e-mail: redakce@socsol.cz

Předplatitelský e-mail: předplatne@socsol.cz

Předplatitelská linka: + 420 722 133 743

Na tomto čísle se redakčně podíleli: **Vítězslav Lamač, Karolína Babíčková, Tomáš Korda, Dominik Forman**
Závěrečné korektury: **Anna Zitová**

Původními texty a překlady přispěli: Zdeněk Jehlička, Martin Churaň, Adam Bartoš, Tomáš Korda, Eliška Kubicová, Vítězslav Lamač, Lukáš Matoška, Filip Vidimský, Ondřej Lánský, Slavoj Žižek, Karolína Chloubová

Návrh obálky: **Ladislava Gaziová**

Ilustrace: **Dominik Forman, Ladislava Gaziová, Alexey Klyuykov, Štěpán Tesař, Lucie Vychodilová**
Sazba: **Václav Pajkrť**

Prodejní místa časopisu:

KAMENNÝ OBCHOD FAIR&BIO

Sokolovská 29, Praha 8

STUDENTSKÝ KLUB K4

Celetná 20, Praha 1

GALERIE BERLINSKEJ MODEL

Podplukovníka Sochora 9, Praha 7

GALERIE TRANZITDISPLAY

Dittrichova 9, Praha 2

KAVÁRNA TŘI OCÁSCI

Gorkého 37, Brno

TABÁK HOLEŠOVSKÝ

Hrnčířská 65, Ústí nad Labem

ČESKÁ ČAJOVNA

U Školy 121, Nové Strašecí

Měsíčník Solidarita je nevýdělečné periodikum. Utržené peníze z prodeje jsou investovány do nákladu následujícího čísla. Náměty na články posílejte na redakční e-mail. Otázky zájemců o předplatné zodpovíme na předplatitelském e-mailu. Otázky zájemců o distribuci zodpovíme na redakčním e-mailu.

Obsah

Úvodem	3
DOMÁCÍ	
Pět měsíců Blokuje, a co dál?	4
Česká škola – Jen pro ty, co na to mají peníze	6
Romové a zneužívání sociálních dávek	7
ROZHOVOR	
Sociální pracovník: Pro Romy tu není žádná budoucnost	8
ANALÝZA	
Svět patří těm, co se neposerou (delší verze)	11
Když kapitál uzákoní korupci	14
ZAHRAŇIČNÍ	
Boj proti neonacismu v Řecku	16
Rusko: Útoky na imigranty z Kavkazu	20
Generální stávka škol ve Španělsku	21
EU a financování nelegálních osad v Palestině	22
ODBORY VE SVĚTĚ	
Kolumbie, Jižní Korea a Itálie	23
HISTORIE	
„Nemrtvý“ Lenin. K devadesátému výročí Říjnové revoluce	24
Záchranná brzda – zneužití se trestá	26
HISTORIE	
Z dějin třídních bojů – Německo 1918, Jižní Afrika 1913, Řecko 1973	27
Jiné 11. září 40 let od pádu Allendeho vlády – Filmografická poznámka	28
RECENZE	
Anarchista. Poznámky k románu	32
STÁTNÍ KAPITALISMUS	
Společenské cíle protistalinské opozice	33

„

Solidaritu čtu rád. Především proto, že představuje jeden z mála alternativních hlasů v našem opět zglajchšaltovaném veřejném prostoru. A hlavně je to hlas, který je kritický ke všem proudům. Solidarita nešetří „ty naše“ jen proto, že jsou nám bližší než ti, kteří představují ideové soupeře.

Stanislav Štech, prorektor Univerzity Karlovy

Vážená čtenářko, vážený čtenáři,

přinášíme Vám první povolební Solidaritu. Mnohými očekávané vítězství levice se nekonallo a ozývá se nářek nad propojením byznysu s politikou. Tyto stížnosti, pokud jsou činěny zprava, mají pachut' paradoxu: vždyť v cí prospech se posledních sedm let vládlo?

Neděláme si iluze ani o parlamentní levici; koneckonců dnes vyzdvihovaný Sobotka (ač byl podstatně blíže protestnímu hnutí než Hašek) má sám máslo na hlavě z doby Špidlovy vlády. Její odtrženost od reality běžných lidí se projevila i v naprosto nezvládnuté kampani - když od platformy Stop vládě ČSSD opsala heslo "fungující stát", mohla opsat třeba i „sociální jistoty". Namísto toho nechala Babiše bez rozporování vykřikovat "dáme lidem práci!"

Právě o důsledcích, které se dají vyvodit z práce v platformě STOP VLÁDĚ, pojednává článek Lukáše Matošky a Ondřeje Lánského, který byl původně napsán jako předvolební analýza. Popsané události nejsou pouze českou zkušeností. Hnutí Indignados po masivních protestech v roce 2011 zažilo vítězství pravice. Nyní zakládá stranu. Tento nový vývoj v Indignados je inspirativní - nelze se již spokojit s rolí pouhého korektivu zavedených politických stran. Uvažovat o tomto kroku by do budoucna mělo i protivládní hnutí v ČR - zůstává zde však otázka vhodnosti podmínek a načasování. Na ně se pokusí odpovědět plánovaná konference iniciativy ProAlt, která by měla nést název "Potřebujeme novou levicovou stranu?"

Opět se vracíme k tématu sociálního vyloučení, který se vrací znovu a znovu na pořad dne. Přinášíme rozhovor z Duchcova o životní situaci tamějších Romů, dále pak článek o nerovném přístupu ke vzdělání způsobeném kombinací chudoby a etnického původu. Hodnotíme též půl roku blokad protiromských pochodů.

Ze zahraniční rubriky zmiňme text o situaci v Řecku, který se soustředí na probíhající boj proti neonacismu, a reportáž z Ruska o tamějších etnických nepokojích.

Také se věnujeme více než obvykle historickým tématům. Otiskujeme například třetí a poslední díl - filmografickou poznámku - k výročí Pinochetova puče, esej Slavoj Žižka "Nemrtvý Lenin", nebo esej, který je myšlen jako průvodní text k nové rubrice "Z dějin třídních bojů" a ve kterém se pokoušíme formulovat, jak se vztahovat k minulosti. Text argumentuje proti "plačtivému" pojetí dějin a snaží se ukázat, jak lze najít v dějinách inspiraci pro dnešek i zdroj odvahy.

Téma historie se objeví i v příštím čísle, ve kterém se chystáme otisknout stať Borise Budena "Nic není dokončeno, něco musí začít", ze které autor vycházel při své nedávné přednášce v Praze.

Na závěr zmiňme události, které se do tohoto čísla nevešly. Německo se stalo terčem kritiky za to, jak přispívá k prohlubování krize svým přemrštěným exportem na úkor stimulace vnitřní poptávky, o čemž již dlouho mluví kritičtí ekonomové. Nyní se k nim připojují i tak konzervativní instituce, jako je americké ministerstvo financí a nově i Mezinárodní měnový fond - ten tak navazuje na své nedávné "překvapivé" zjištění, že politika úsporných opatření není lékem na krizi. Na druhém straně

planety se venezuelský prezident Maduro rozhodl sáhnout k sympatickým opatřením a zlevnit spotřební elektroniku tak, aby byla široce dostupná. Síť obchodů obsadila armáda a reguluje vstup do prodejen. Manažeri zodpovědní za vysoké ceny byly zatčeni. Populismus? Ano, ale nikoliv ten Babišův či Okamurův. Tento opravdu zlepšuje život obyčejných Venezuelanů.

Ostravští horníci si odhlasovali stávkou. Plně je v jejich úsilí podporujeme a vyzdvihujeme ho jako příklad hodný následování. Tématu se budeme i nadále věnovat v dalších číslech časopisu..

Vaše redakce

M L A D Í Z E L E N Í

Sněm Mladých zelených

14. – 15. 12. 2013
Praha

Účelem letošního sněmu je především plánování činnosti na následující rok. Rovněž chceme nabídnout možnost vstupu novým zájemcům či jen navázat spolupráci s podobně smýšlejícími mladými lidmi.

Registrace (hlavně kvůli zajištění stravy) probíhá do 1.12.2013 na emailu: kremen.tomas@gmail.com

Jste srdečně zváni!

Zábava - K různým příležitostem pořádáme akce, jejichž cílem je, krom upozornění na pro nás důležité téma, především dobrá zábava. Organizujeme koncerty a párty. Setkání s příznivci - Pravidelně se setkáváme s našimi příznivci na pivo či víně. Cílem této aktivity je neformálně se pobavit a prodiskutovat aktuální zelená témata. Zelený biograf - Jednou za měsíc promítáme členy vybraný dokument, který je následován debatou s odborníkem na dané téma či přímo režisérem.	Aktivity v rámci FYEGu - S Federation of Young European Greens nabízíme mladým lidem možnost účasti na zahraničních výměnách, seminářích a workshopech. Rovněž se zapojujeme do rozhodování federace a její činnosti. Spolupráce s GYG - S Global Young Greens pořádáme mezinárodní osvětové akce. Většinou se stejná akce odehrává ve více zemích světa najednou, což dále zvyšuje její mediální atraktivitu. Granty - Sami žádáme a realizujeme granty, především z programu Mládež v Akci. Naposledy ekologický seminář v Bělorusku.	Guerillové akce - Jako občanské sdružení se můžeme pustit i do odvážnějších aktivit, které jsou na hraně zákona. Je-li to nutné nebojíme se toho. Naposledy se jednalo o upozornění na přílišný vliv kapitálu ve volební kampani. Blokády - Nejčastěji se účastníme blokad neonacistických pochodů. Byli jsme rovněž na Šumavě. Demonstrace - Účastníme se demonstrací, které jsou v souladu s naším zaměřením, případně na nich aktivně spolupracujeme (Demofest, Prague pride, Roma pride, ...).
---	---	--

Mladí zelení

Jsme nezávislé občanské sdružení hlásící se k zeleným myšlenkám v širším slova smyslu. Nezávislí jsme i na Straně zelených. Pro častá zmatení bylo vypracováno a oboustranně schváleno memorandum jasně vymezující náš vztah (k dispozici na webu). Naše konkrétní činnost vždy závisí na aktuálně aktivních členech a jejich zájmu.

www.facebook.com/mladizeleni info@mladizeleni.cz twitter.com/mladizeleni

www.mladizeleni.cz

Pět měsíců Blokujeme, a co dál?

FILIP VIDIMSKÝ

Letošní série protiromských pochodů začala 29. května v Duchcově. Od toho dne se rasisté scházejí s různou mírou úspěšnosti každých několik týdnů, občas i v několika městech zároveň. Ještě je příliš brzy dělat závěrečné sčítání akcí a protiakcí, ovšem základní zhodnocení uplynulých měsíců je již na místě.

PŮVOD RASISMU

Rasismus v současnosti vyrůstá přímo z naší společenské soustavy. V situaci, kdy se nižším (a i středním) vrstvám obyvatelstva omezuje přístup ke zdrojům, zvyšuje se v jejich rámci míra soutěže. V jejím důsledku je pak jakákoliv menšina vylučována ze společnosti jako konkurenční element.

Poučný je v tomto směru článek Jana Šereka z Nového prostoru "Peklo jsou ti druzí", ve kterém mimo jiné popisuje experiment provedený na jedenáctiletých tábornících v USA. V krátkosti: byli rozděleni do dvou izolovaných skupin, které mezi sebou v různých hrách bojovaly o ceny. Postupně si o sobě vytvářely předsudky, zvyšovala se agresivita. Následně jim byly zadávány hry, které vyžadovaly kooperaci, a situace se uklidnila. Stejně je tak experimenty potvrzen jev, že člověk, kterému je snižováno sebevědomí (což se přesně děje všem prekarizovaným), vykazuje více předsudků, než za jiných okolností.

Rasismus je plozen nejen dnešním ekonomickým zřízením, ale zároveň ho hned dvěma způsoby pomáhá udržovat. Jednak brání spojení takto rozdělených, byť jinak stejných skupin, v boji za své zájmy, a jednak, což je pro české prostředí ještě důležitější, zároveň umožňuje přesměrování oprávněného hněvu naprosto nesprávným směrem.

Tyto skutečnosti na základě rozhovorů s místními skvěle dokládá publikace Kolektivně proti kapitálu o událostech ve šluknovském výběžku z roku 2011. Ti jsou často nezaměstnaní, nejsou však schopni vinit své bývalé zaměstnavatele, natožpak systém jako celek. Namísto toho se obrací proti Romům, kteří dle nich mají vyšší sociální dávky.

Z letošních protestů bohužel žádný podobný dokument doposud nevznikl a pravděpodobně ani nevznikne, nezbyvá nám tedy, než povrchně soudit podle vzhledu. Dle něj se zdá, že se jednalo o stejný jev: protestovali chudí proti ještě chudším. Ostatně diskuze na sociálních sítích (a také projevy na demonstracích) o "cikánech vysávajících stát" ukazují, že se situace nijak neměnila.

Bylo by příliš zjednodušující tvrdit, že anticiganismus nepramení z ničeho jiného. Romové v Evropě čelili diskriminačním zákonům a nepřátelství majority již před

počátkem modernity. Stejně tak by bylo kontraproduktivní popírat případné problémy v soužití v konkrétním místě. Nicméně protesty v takřka bezproblémových Budějovicích, stejně jako dříve rozšířené opovržení vůči ukrajinským dělníkům ukazují, že se rozhodně nejedná o problém hlavní.

KDO PROTESTUJE PROTI ROMŮM

Anticiganistických demonstrací se ovšem neúčastní pouze chudnoucí, frustrovaní "slušní občané". Významné jsou ještě dvě skupiny: neonacisté, kteří je často pořádají, a mládež, která bývá v případech střetů s policií poměrně aktivní.

Důvod účasti mládeže není jasný, respektive nikdo se ho veřejně nesnažil vysvětlit. Z relativně vysokých zisků DSSS v simulovaných středoškolských volbách (v roce 2010 7,14%, v roce 2012 10,4 % a v roce 2013 7,15%) vyplývá, že se nejedná o náhodu, "čumilství" či prostou touhu po vyjádření vzdoru.

Pokud jde o neonacisty, důvody jejich účasti jsou zřejmé. Vysoký počet letošních pochodů byl pravděpodobně způsoben dvěma faktory: DSSS se touto formou snažila vést předvolební kampaň, a zároveň od ní odtržená frakce Čeští lvi se snažila etablovat. Po prvotním poměrně impozantním nástupu v Českých Budějovicích (viz "Rasistické mítinky v Duchcově a Českých Budějovicích" z letní Solidarity) se však ukázali jako marginální. Zjevně nemají příliš aktivistů, už vůbec ne finančních prostředků a ani podporu přesvědčených rasistů. Celkově neonacisté nedokázali na akci dodat více než dvě stě svých aktivistů, často jich bylo pouze několik desítek.

Stejně jako dříve platí, že neonacisté mezi sebou našťestí nemají žádnou charismatickou osobnost (to nejlepší, co můžou nabídnout, je pravděpodobně Vandas) a naopak se do čela protestů staví lidé, jejichž minulost či zázemí moc důvěry nevzbuzují. Řečeno zkratkou, defraudanta Kohouta z roku 2011 nahradil hajlující dlužník Pavel Sládek Matějny.

Oproti sérii protestů z roku 2011 bylo poměrně uklidňující, že neonacisté nedokázali mobilizovat běžné obyvatelstvo na stejném místě více než třikrát.

PROTIKACE A PLATFORMA BLOKUJEME!

Anticiganistické pochody zásadně zhoršují situaci v místě svého konání – zasejí strach do řad Romů a někdy i zvýší verbální agresii ze strany majority. Alespoň částečně tomu lze čelit konáním protiakcí: čím větší jsou, tím jsou události méně stresující. Zároveň přítomnost lidí na ulici nutí policii zastavit pochody nenávisti dříve, než dojdou k romským obydlím. Kromě toho je v zájmu všech ukázat, že být bílý neznamená být rasista – předsudky, které by se jinak vyvinuly na romské straně by byly jistě obudné.

Od počátku letošního léta proto jezdili aktivisté o.s. Konexe a Nenávist není řešení do ohrožených lokalit a snažili se aktivizovat místní Romy. Společně s nimi pak pořádali pokojná shromáždění s hudbou a proslovy.

Ač byly tyto demonstrace otevřené pro všechny, je na místě poznamenat, že ve skutečnosti byla převážně romská. Většina neromských účastníků byli aktivisté, kteří přijeli z velkých měst. Výjimkou byly blokady a protesty z 24.8. v Jičíně či Brně, kdy se neonacisté pokusili pochodovat osmi městy naráz (a nutno říci, že až na Ostravu poměrně neúspěšně).

Postupně tito a další aktivisté, převážně z Prahy, Brna a Ústí nad Labem, spojili své aktivity pod společnou hlavičkou Blokujeme. První akcí pod tímto jménem bylo shromáždění 3.8.ve Vítkově, o měsíc později proběhla ustavující schůze, na které bylo rozhodnuto o společném postupu do konce roku.

Různost zúčastněných (v platformě jsou zastoupeni anarchisté, komunisté, liberálové, členi romských stran a kulturních institucí i představitelé církvi) je největší silou i slabinou platformy. Každý je ukotven v jiných sociálních sítích, díky kterým lze v případě potřeby zadarmo sehnat většinu potřebného materiálu – naprosto nedocenitelné je v tomto směru zapojení členů církvi, kteří dokáží zajistit organizační zázemí v podobě far či kostelů. Zároveň se však střetávají odlišné způsoby práce a nepanuje shoda na zásadních strategických otázkách. Pro příklad, bylo správné riskovat násilí aktivním narušováním mítinku „vandasovců“ ve Vítkově? Má se spolupracovat s politickými stranami? Nevýřešení posledního (respektive spolupráce bez debaty) měla při demonstraci 28.10. za následek neúčast zhruba čtyř desítek aktivistů z řad anarchistů.

Kromě zmíněného platforma Blokujeme trpí naprostým nedostatkem financí, a ještě více snad nedostatkem lidí. Dokáže sice víceméně plnit svůj hlavní krátkodobý účel ("blokování"), ovšem nedokáže již plnit další činnosti, které jsou ovšem zásadní pro plnění dobrého dojmu: například web je zastaralý, není nikdo, kdo by měl dost času a energie ho průběžně aktualizovat. Stejně tak mediální výstupy, ač dění v posledních měsících bylo přehršel, byly poměrně skoupé.

POLICIE, MAFIÁNI, „NÁCKOVÉ“

Aby toho nebylo málo, střetávala se platforma s prací policie i mocí lokálních bossů. Policie – těžko říci, zda z nepřátelství k nám, či prostě proto, aby si následně ulehčila práci – pravidelně obcházela Romy v ohrožených lokalitách a snažila se je přesvědčit, ať raději zůstanou doma. Zároveň je však potřeba uznat, že bez policie by řada pochodů skončila velmi násilně. A nejen to, dle jejich zákroků se nezdá, že by trpěla přehnanými sympatiemi k neonacistům.

Místní vlastníci nemovitostí (jak ubytoven, tak i obyčejných nájemních bytů s krátkodobými smlouvami) dost často využívali své moci nad nájemníky a zakazovali jim účastnit se shromáždění. Ještě horší byla situace v Ostravě. S tamními romskými vlastníky ubytoven bylo potřeba o protestech jednat, protože bez nich v podstatě nebyly možné. Zkušenost byla taková, že pokud se od začátku netvářili nepřátelsky, tak na poslední chvíli vycouvali (jako doklad jejich moci dobře poslouží příklad z vítkovské blokády, na kterou přijeli a poslali domů několik ostravských Romů). Zlomová v tomto směru byla demonstrace v Ostravě 28.10., které se jim navzdory zúčastnilo na pět set lidí.

Těžko říci, zda tak tito samozvaní vůdcové činili ze strachu z aktivizace jimi podmaněných, či z důvodu určité závislosti na radnici, a tím přeneseně i na policii. V současnosti to však již není příliš podstatné – v Ostravě se otevřely zcela nové možnosti.

Ze strany neonacistů k žádnému přímému fyzickému útoku nedošlo. Kromě výhrůžek těm, kteří je dostávají již dlouho, stojí za zmínku jen hackerský útok na e-maily některých členů platformy. Žádné zřejmé poškození z něj sice nevzešlo (až na krátkodobé ovládnutí několika facebookových stránek), mělo ovšem za následek zvýšení nedůvěry k hlavnímu komunikačnímu kanálu.

KARTA SE OBRACÍ

Zatímco neonacistické pochody se postupně zmenšovaly a na některých místech končily vybořeným fiaskem, protiakce postupně nabývaly na síle. Nejedná se jen o tupé počítání hlav – postupně se posiluje sebevědomí romské menšiny.

Prvním velkým vítězstvím byl Roma Pride, který byl do značné míry organizován lidmi shodnými se členy Blokujeme. Jednalo se o druhý ročník, a bezesbytku splnil svůj účel. Je na místě přiznat, že se převážně účastnili Romové z lokality, ve kterých aktivisté Blokujeme již dříve působili, a těžko hodnotit, jaký dopad měl jinde.

Jinak tomu však v zásadě ani nemohlo být. Romové netvoří jednu velkou komunitu rozprostřenou po celé zemi, ale řadu lokálních, někdy žijících společným životem, jindy představujících jen skupinu obyvatel stejné pleti. Například v Ostravě se mezi sebou až do zmíněného průlomu 28.10. dvě čtvrti často fyzicky potýkaly. Mechanismus popsany na začátku článku neztrácí svou působnost jen kvůli stejnosti vnějšího označení - z toho pramení i nedostatek solidarity mezi Romy. V současnosti se v zásadě nejedná o nic menšího, než o vytvoření romského národa jako politické síly.

Tato druhá zásadní událost (demonstrace v Ostravě a spontánní pochod, viz článek "Ostrava: Neonacisté zahnání antirasistickou demonstrací" dostupný na webu) bude mít možná ještě hlubší dopady. V současnosti se otevírají opatrná jednání o spolupráci Romů a propouštěných horníků. Z hlediska podobnosti zájmů a pravděpodobné budoucnosti by měla být samozřejmá, ovšem otázkou zůstává, zda nepřeváží zakořeněný rasismus.

DALŠÍ POSTUP

Osud Blokujeme po novém roce je nejasný; jisté ovšem je, že lidé, kteří v něm působí, se hned nevzdají – pouze se případně přeskupí, aby forma více odpovídala obsahu práce. Hlavní cíl platformy byl vytvořit síť lidí, kteří jsou v případě potřeby ochotni vyjet a vlastním tělem bránit ohrožené. To se již částečně podařilo, i když situace by mohla být daleko lepší.

Ovšem samotné blokování mašínujících neonacistů, či poskytování psychické podpory na místě není řešení, jedná se pouhé hašení požáru. Jak tedy dále postupovat? Co je třeba dělat? V zásadě existují tři druhy nutné práce.

První je dále napomáhat Romům jak v jejich partikulárních bojích (jako byl svého času boj o udržení Přednádraží), tak i při obecném boji za uznání. Kromě plnění jisté osobní morální povinnosti to urychluje vstoup aktivistů z jejich řad, kteří nakonec nejlépe vědí, co je jejich opravdový zájem (jako příklad může posloužit rozhovor s Imrichem Horváttem z květnové Solidarity).

Druhý je podpora informování těch, kteří mají zájem. Ač to může působit jako přesvědčování přesvědčených, je to nejspíše jediná cesta, jak vtáhnout nové lidi do řad současných aktivistů.

Poslední, silně zanedbávaný druh (ač ne

vlastní vinou; personální zdroje Blokujeme to prostě dost dobře neumožňovaly), je práce s účastníky, či sympatizanty anticiganistických pochodů. To, že s nimi rozmlouvat lze, dokládá nejen práce Kolektivně proti kapitálu, ale třeba i starší sloupek "Manuál k rozhovoru s rasistou" od Saši Uhlové, stejně jako praktika Kumara Vishwanathana či Františka Kostlána, kteří tak činí na jejich demonstracích. Ač se můžeme "slušným občanům" pro jejich postoje smát, bylo by chybou je apriorně pokládat za nepřátele. O smysluplnosti takového postupu svědčí i to, že jasně rasistická DSSS získala ve volbách méně hlasů než minule, a sami pochodující nechtějí být s neonacisty spojováni.

Přestože platí, že zájem velké části Romů je totožný se zájmy chudých (a ten je v důsledcích totožný i se zájmy Romů trpících "jen" rasismem), stejně tak, že Romové v důsledku rasismu trpí etnizací chudoby, nelze se spokojit s představou, že "dáme Romům práci a bude klid". Kdyby nic jiného, neodpovídá to zkušenostem z let před listopadem 89. Naopak teze, že rasistické pochody jsou problém majority, nikoliv Romů, je pravdivější, než se na první pohled může zdát. Rasismus je produkt "bílé" společnosti, a jsou to bílí chudí, kteří míří na nesprávné cíle. Bez soustavného boje proti předsudkům tedy nelze dosáhnout společného postupu, a naopak bez hledání společných cílů nelze nikdy předsudky s konečnou platností překonat.

✉ filip.vidimsky@socspol.cz

Česká škola – Jen pro ty, co na to mají peníze

KAROLÍNA CHLOUBOVÁ

Poskytuje Česká republika rovný přístup ke vzdělání? Většina lidí, včetně některých pedagogů, vám řekne, že ano. Opak je však pravdou. Česká republika je dlouhodobě kritizována za diskriminaci romských dětí ve vzdělání. Kritika zaznívá i ze zahraničí. V roce 2007 byla ČR za toto odsouzena Evropským soudem pro lidská práva. Situace se i přes dlouholetou kritiku výrazně nelepší.

Až 70 % romských dětí je posíláno do základních škol praktických (dříve zvláštní škola). Tento typ vzdělávání je určen dětem s mentální retardací, kam spadají přibližně 4 % populace. Je tedy s podivem, že romských dětí je tam posíláno 70 %. Kde se stala chyba? Realita je taková, že jsou do těchto škol neoprávněně posílány i děti ze sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí, kteří kritérium mentální retardace nesplňují. Pro školy, také z důvodu podfinancování, je těžké tyto žáky vzdělávat. Z ministerstva školství jako by znělo: „Vzdělávejte rychle, efektivně a v co největším množství. Jestli vám při tom někdo vypadne, nevadí! Se ztrátami se počítá.“

CHUDOBA JAKO PŘEKÁŽKA ROZVOJI

Sociální a ekonomické znevýhodnění znamená velmi těžký start do života školáka. Škola je totiž nachystána pro děti lidí ze střední třídy, které již mají osvojené jisté návyky a rozvinuté určité schopnosti. Každý „správný“ prvňák by měl umět používat pastelky, vědět, jak se zachází s knížkou, měl by být schopen sedět v klidu v lavici a spoustu dalších věcí. Ale jak toto můžeme hned chtít po dětech, které nemohly chodit do školek, protože na ně nezbylo místo či si to jejich rodiče nemohli dovolit? A když jim rodinné prostředí nevytváří dostatečný prostor pro osvojení dovedností, které vyžaduje česká škola?

Sociální a ekonomické znevýhodnění také znamená velmi omezený přístup k předmětům, které mohou dítě rozvíjet. Jsou to například knihy, výtvarné potřeby,

hry a různé hračky. Rodiče mnohdy nemohou dítěti předat ani dostatečnou slovní zásobu, aby ve škole obstálo. A jedním z důvodů může být i jiný rodný jazyk, než jaký se používá ve škole. V případě romských dětí je to romština. Dalším jazykovým znevýhodněním bývá užívání omezeného jazykového kódu v rodině dítěte. Dítě se tedy tak často nesetkává s abstraktními pojmy a není schopno tolik přemýšlet mimo kontext teď a tady.

Tento druh znevýhodnění, jak můžeme pozorovat, se předává z generace na generaci, a pokud se české školy s tímto aspektem neumějí vyrovnat, není to jen ke škodě znevýhodněných, kterým uzavíráme cestu k jednomu z nejdůležitějších cílů naší kultury, jímž je lidský rozvoj, ale také tím vytváříme společnost, ve které můžeme žít společně jen s obtížemi. Respektive vytváříme skupinu lidí, která nebude mít dostatečné sebevědomí, aby se uplatnila v době, která klade na vzdělávání tak velký důraz. Tito lidé se nebudou cítit být společností přínosní a spíš se stanou jejími nepřáteli.

JAK Z TOHO VEN?

Řešení tohoto problému není nereálné. Různí odborníci a pedagogové se shodují zejména na potřebě posílení asistentů na školách a hovoří se také o nutnosti romských asistentů. Ti mohou dětem pomoci lépe se vyrovnat s novým prostředím školy a získat nové dovednosti, které jim chybí.

Palčivým problémem je i přístupnost mateřských školek, které by se měly zpřístupnit zejména právě dětem ze znevýhod-

něného sociálně-ekonomického prostředí. Případně by mohly být nahrazeny nultým ročníkem.

Nedostatečná příprava budoucích učitelů v rámci terciárního vzdělávání v oblasti romistiky je rovněž velký problém. Jak dokazuje zpráva Amnesty International „Rovnost dětí před školní tabulí?“, i romské děti, které nejsou zařazeny do základních škol praktických, to nemají jednoduché a setkávají se s řadou předsudků i ze strany pedagogických pracovníků školy. Nedostatečnou přípravu učitelů komentovala i vysokoškolská pedagožka Eva Šotolová, podle níž se toto téma na VŠ neučí systematicky, ale dostává se tam pouze v krátkodobých programech.

NEBUDE TO ZADARMO, ALE...!

Ano stojí to peníze. Ale právě školství je oblast, kam bychom se neměli bát investovat. Vzdělaná společnost nakonec umí své problémy řešit lépe než společnost, kde jsou různé skupiny lidí opomíjeny. Dejme každému příležitost se uplatnit, získat různé vědomosti, schopnosti a hlavně sebevědomí. Jedině rovnocenní lidé spolu mohou diskutovat a řešit společné problémy.

Otázka řešení tohoto problému tedy zní: Chceme být společností, která dbá i na sociální aspekt lidských práv a nenechává lidi upadat hlouběji do kapes chudoby, či se budeme starat každý sám o sebe a místo knih pro děti si raději zaplatíme na daních více příslušníků policie ČR?

Autorka: Karolína Chloubová, studentka PedF UK

Romský týden

25.–30. Listopad

Přijďte diskutovat k tématu na Romský týden. Čekají vás různé debaty a přednášky. Těšit se můžete třeba na panelovou debatu "Sociální vyloučení a napětí v české společnosti", která zahajuje celý týden. Nechybí ani zábava v podobě romské hudby.

Více informací na www.ipusa.cz

Romové a zneužívání sociálních dávek

VÍTĚZSLAV LAMAC

K nejčastějším obviněním, jež majoritní společnost Romům připisuje, patří nepochybně údajné vyhýbání se práci, kriminalita a především pak parazitování na společnosti a zneužívání sociálního systému. Mnoho lidí je rovněž přesvědčeno o tom, že Romové jsou v naší společnosti protežováni a mají větší výhody než majoritní společnost. Co je na těchto obviněních pravdivého?

V české společnosti je rozšířeno neuvěřitelné množství mýtů o sociálním systému. Především je třeba říci, že Romové v žádném případě nemají nárok na vyšší sociální dávky než zbytek společnosti. Byť je o tom mnoho, ne-li většina lidí přesvědčena, žádné zvýhodňování Romů v tomto směru neexistuje. Tzv. pozitivní diskriminace, s níž je tento mýtus často spojován, se totiž netýká sociálních dávek, ale především různých programů na začleňování Romů do společnosti, které většinou souvisejí se vzděláváním.

Mezi lidmi je také široce rozšířena představa o tom, že Romové pobírající sociální dávky si užívají bezpracného života plného radovánek. Je zajímavé, že Romové jsou všeobecně obviňováni z vyhýbání se práci i navzdory dobře známé skutečnosti, že typickým zaměstnáním, jež Romové často vykonávají, jsou těžké výkopové práce, práce v dolech, ve stavebním průmyslu ap. Podívejme se však, na kolik si takový nezaměstnaný, ať již s tmavou či světlou pleť, může přijít.

Podpora v nezaměstnanosti se v prvních měsících odvíjí od velikosti mzdy. V prvních dvou měsících má nezaměstnaný nárok na podporu ve výši 65 % průměrného čistého výdělku v dosavadních zaměstnáních. Ta se však postupně snižuje a po uplynutí tzv. podpůrné doby (pět až jedenáct měsíců) se sníží jen na životní minimum, které dnes činí maximálně 3 410 Kč měsíčně. U životního minima se bere v úvahu počet členů v domácnosti, a v početnější rodině tak může činit jen 1740 Kč na osobu. Pokud má navíc úřad práce podezření, že nezaměstnaný nevyvíjí dostatečnou snahu o nalezení práce, může mu tuto dávku snížit až na existenční minimum, jež v současnosti činí 2200 Kč měsíčně.

Jako tzv. problematické jsou často uváděny také přídatky na děti, porodné a rodičovský příspěvek (proto prý mají Romové hodně dětí). Přídatek na dítě však ve skutečnosti činí, v závislosti na věku dítěte, jen 500 až 700 Kč měsíčně. Porodné může dosáhnout částky 13 000 Kč, avšak vyplácí se jen jednorázově při narození prvního dítěte. Rodičovský příspěvek dlouhodobě nezaměstnaného dosahuje 7600 Kč během

prvních 9 měsíců a dále 3800 Kč do 4 let dítěte. Důležité je, že pokud se narodí další dítě, rodičovský příspěvek na starší dítě tím zaniká. Na vyšším počtu dětí se proto vydělat nedá.

V souvislosti s dávkami se často mluví o tom, že bývají zneužívány. Ve skutečnosti se však tato tvrzení neopírají o žádná fakta. Naopak studie, které se tomuto jevu věnují (např. studie vedená profesorem T. Sirovátkem z brněnské univerzity) ukazují, že se jedná jen o marginální jev. Když už ze strany příjemců vůbec k nějakému zneužívání dochází, jedná se většinou o práci na černo. Je však otázka, do jaké míry za to můžeme někoho odsuzovat. Je zřejmé, že z podpory v nezaměstnanosti se bez vedlejšího příjmu nedá žít. Ve chvíli, kdy si však nezaměstnaný začne někde přivydělávat, je to práce na černo a oficiálně tak ztrácí na podporu nárok.

Je tedy zřejmé, že na sociálních dávkách se nijak zbohatnout nedá. Ke zneužívání sociálních dávek tu dochází téměř výhradně ze strany zaměstnavatelů, kteří nutí zaměstnance k práci na černo, ze strany majitelů ubytoven, dostávajících neúměrně vysoké příspěvky z bytového fondu ap. Ze strany zaměstnanců a nezaměstnaných je však jejich zneužívání prakticky nemožné.

Politici a média často mluví o sociálních dávkách a jejich zneužívání v souvislosti s hrozbou zadlužování. Často se tak setkáváme s výzvami, že musíme zredukovat náš přebujelý sociální stát, abychom se nedostali do dluhové krize.

Podívejme se tedy ještě, jak se vydaje na sociální stát promítají do státního rozpočtu. Jako příklad si můžeme vzít státní rozpočet z roku 2011, který dosáhl 1 179 miliard Kč. Dávky důchodového pojištění, jež tvořily 354,7 miliardy Kč, uvažovat nemůžeme, neboť vyplácení starobních důchodů tolik zpochybňováno není. Sečteme-li však dávky státní sociální podpory (38,3 mld.), dávky nemocenského pojištění (31,7 mld.), podpory v nezaměstnanosti (14,3 mld.), dávky transferované územním rozpočtům (24,9 mld.) a jiné dávky (6 milionů), získáme celkovou sumu 109,2 miliardy Kč, což činí 9,26 % z celkového státního rozpočtu. Uvažme, že schodek rozpočtu v roce 2011

byl 142,8 miliardy Kč. I kdybychom tedy všechny sociální dávky zrušili, nestačilo by to ani na pokrytí vládního schodku!

Výdaje na sociální systém tedy zdaleka nejsou tak velké, jak si většina lidí myslí. Ztráty spojené s jeho zneužíváním pak můžeme považovat za zanedbatelné. Ze způsobu, jakým se o zneužívání sociálních dávek mluví v médiích, se však snadno může zdát, že parazitování na sociálním systému je masovým jevem, proti kterému je nutné bojovat stůj co stůj. Z tažení proti tzv. zneužívačům dávek se tak mohlo stát jedním z nejvýznamnějších politických hesel.

Lidé také často viní Romy z kriminality a z tzv. „nepřizpůsobivého stylu života“. Jedná se opět o nesmyslné uplatňování kolektivní viny. Především je však třeba říci, že kriminalita, stejně jako alkoholismus, narkomanie ap. vždy nejlépe vzkvétá v sociálně vyloučených oblastech. Za skutečnou příčinu těchto problémů je proto nutné označit nezaměstnanost, a nikoli národnost či etnicitu. Pokud ekonomika dlouhodobě nedokáže poskytnout pracovní příležitost pro významnou část praceschopného obyvatelstva, co jiného se dá očekávat, než že tito lidé nebudou pracovat a stanou se pro ostatní přítěží? Je přitom jediné logické, že nezaměstnanost vždy nejvýrazněji postihuje ty skupiny obyvatelstva, jež jsou z historických důvodů sociálně slabé. Těmi jsou velmi často imigranti a národnostní menšiny.

Je zřejmé, že rasistické předsudky vůči Romům se nedají vysvětlit jen jako projev neznalosti či neonacistické propagandy. Hlavní vinu je třeba přičíst mainstreamovému médiu, které ve společnosti pěstují atmosféru nenávisti vůči chudým lidem. Slyšíme-li dnes a denně, že za ekonomické problémy mohou nezaměstnaní a chudí, neboť nechtějí pracovat a žijí z našich peněz, zbývá už jen malý krůček k přijetí otevřeně rasistických názorů.

Více o zneužívání sociálních dávek si můžete přečíst ve sborníku Pražské školy alternativ „Kdo zneužívá sociální dávky?“ (ke stažení na stránkách <http://www.ekumakad.cz/cz/projekty/prazska-skola-alternativ>)

✉ vitezslav.lamac@socsol.cz

Sociální pracovník: Pro Romy tu není žádná budoucnost

Štefanovi je teprve dvacet. Žije a pracuje v Duchcově. Druhým rokem dělá terénního sociálního pracovníka v občanském sdružení Květina. Řeší problémy Romů, které se týkají dluhů, bydlení a špatné komunikace s městem. Panuje tu dusná atmosféra kvůli rasistickým pochodům. Rom v Duchcově nemůže nic. Nemůže ven, do baru, na diskotéku. Dříve tu žilo asi dvanáct set Romů. Teď jich tu je devět set a další odcházejí.

▲ Štefan Tomáš

Kde se podle Tebe vzal rasismus, když předtím to takhle vyostřené nebylo? Přičemž tedy rozbuškou byla ta násilnost v květnu...

Byl tu klid, ale pořád se mluvilo o tom, že Romové dělají tohle a támhleto, problémy se kupily, udál se mačetový útok ve Varnsdorfu, konflikt na pískovišti v Budějovicích... a pak to všechno prasklo. Byla velká chyba, že do konfliktu nezasáhla policie, a hlavně, že se videozáznam konfliktu, vlastně jen jeho část, pustila ven. K vyprovokování konfliktu muselo dojít z obou stran. (Viz článek *Rasistické mítinky v Duchcově a v Českých Budějovicích*, dostupný na webu.)

Kvůli úniku videa se celá záležitost dostala ven, město na to určitým způsobem zareagovalo. Ty jsi poté viděl první protiromský mítink, který se odehrál v červnu. Můžeš o tom říct něco víc?

Byla to první akce vyhlášená místními známými osobnostmi v čele se starostkou, přišlo do tisíce lidí. Den akce byl normální školní den, celý týden se to řešilo, uklidňovali jsme lidi, chodili jsme do terénu. Hodně lidí nechtělo pustit děti do školy. Vědělo se totiž, že po městě bude chodit

hodně extremistů. Od paní vedoucí sdružení Květina mi bylo sděleno, že mám zavolat do škol a ne omlouvat děti, jen sdělit vedení školy, že se možná některé romské děti v den protiromského mítinku do školy nedostaví. Zavola jsem do dvou místních škol, které to akceptovaly. Jeden klient volal do školy dokonce sám za sebe a omlouval své děti. Pak došlo k tomu, že jedna škola měla výhrady vůči tomu, že za organizaci omlouvám děti z výuky – přestože jsem žádné dítě neomlouval, to totiž ani není naše práce omlouvat děti. Byla dána připomínka na městský úřad, že jsme prý omlouvali děti. Paní vedoucí přes maily komunikovala s paní Prchalovou, což je ředitelka školy Pešatky, a tyto interní maily následně paní ředitelka zveřejnila na stránkách města Duchcov. V den schůze pak na náměstí vystoupil pan Koukal, sociálnědemokratický zastupitel, a řekl – cituji přesně: „Agitátoři občanského sdružení Květina vyzývali rodiče, aby děti dnes nepouštěli do škol.“ Tohle slyšet pro nás opravdu byl opravdu šok, protože pravda byla úplně někde jinde. Potom se problémy s městem stupňovaly dál.

Co říkáš na to, když vidíš svoje spolužáky pochodovat proti Romům?

To vidím běžně. Na prvním pochodu jsem taky viděl spoustu známých, se kterými jsem hrál za Duchcov fotbal. Je to od nich obrovská přetvářka, ve škole dělají, jak jsou s cigány velcí kamarádi... a pak je potkám na pochodu. Na rovinu bych člověku, který jde na pochod, řekl, co mám na jazyku: že se někde scházíš a nadáváš na Romy, nejsi s nimi spokojený, ale přitom se s nimi bavíš? Něco je u tebe špatně. Ale nemám potřebu se s takovým člověkem bavit. Jednou jsem na protiromském pochodu dokonce viděl holku, která má nevlastního otce cigána.

Vidíte možnost nějakého řešení?

Určitě nerušit organizace, jako je naše sdružení a další agentury, kterým paní starostka moc nefandí. Pro ty lidi, kterým pomáháme, je to přínos. Jsou rádi, že tu jsme. Bohužel, ostatní rádi nejsou. Dobrá je i dohledová služba, ale v našem městě vůbec není pracovaná.

Hovořili jsme o protiromských akcích. Zároveň proběhly protiakce na podporu Romů v Nádražní ulici. Jak tohle přijali místní Romové?

Zpočátku byli všichni rádi, že tu budou nové tváře. Rozjela se akce Z bahna ven. Postupem času si místní Romové zvolili své zástupce a potom začaly nějaké problémy ohledně toho, že si místní nepřejí, aby přijížděli noví lidé, protože to podle nich může vypadat jako provokace. Objevily se ohlasy, že „vy si přijedete, uděláte akci, v klidu si odjedete, a my tady slízneme to, co vy jste tu napáchali“. Takže někteří to vítali, někteří ne. Já jsem rád, když přijedou lidi jako Jožka Miker, to je zlatý člověk, lidé ho poslouchají, mají k němu respekt a důvěru (rozhovor s Mikeřem *Když se majorita Romů nezastane, skončí jako oni* je dostupný na webu).

Spolu s tím se vyskytla informace, že některé rodiny – vzhledem k tomu, jakou podepsaly nájemní smlouvu – musely opustit svoje domovy proto, že se na některých akcích podílely nebo se tam vyskytovaly...

▲ Srpnová akce proti rasismu v Duchcově

Zatím se to, pokud vím, ještě nestalo, ale od místních majitelů bytů a domů padly směrem k rodinám nějaké výhrůžky, že je vyhodí z baráku. Kdyby sem ale teď majitel přijel a viděl, kdo je venku, kdo se účastní, určitě by to nějaké následky mělo. Když například byla schůze v ulici Bratří Čapků, které se účastnil i majitel, byla na něm vidět nespokojenost s tím, že jeho nájemníci jsou venku a na schůzi se podílí.

Ty jsi viděl nějaké nájemní smlouvy? Zaznamenaly nájemníky k něčemu nad rámec zákona?

Před dvěma lety ve čtvrti bylo šestnáct domů, z toho víc než půlka je dnes prodaná. Některé prodané nejsou, protože sotva stojí a podnikatelé o ně nemají zájem. Je v nich jasně vysoký nájem. Cenu elektřiny a plynu si majitelé nastaví podle sebe. Jeden majitel v ulici Bratří Čapků smlouvu prodlužuje vždy po měsíci, druhý po třech. Je to různé. Další majitel má ve smlouvě uvedeno, že pokud lidé nezaplatí nájem do určité doby, dostanou pokutu deset tisíc korun. Když opět nezaplatí, případ jde k soudu a k tomu se připočte další pokuta za to, že to vůbec jde k soudu. Pak ještě samotné poplatky za případný soud, které činí třicet tisíc korun. Tak to stojí ve smlouvě. Posílali jsme v té věci hlášku do Poradny pro občanství, občanská a lidská práva v Ústí nad Labem.

Můžeš říct něco o vyhlášce města, kterou iniciovala paní starostka a podepsal ji třeba i zmíněný sociální demokrat Koukal? Mimo jiné se v ní navrhuje některá protiromská opatření, omezování sdružení Květina. Celkově má vyhláška výrazně segregativní ráz.

Tahle vyhláška je jen cár papíru, který nebyl schválen žádným vyšším úřadem, aby vešla v platnost. Je to plán představitelů města, co by rádi udělali s Romy. Ve vyhlášce je také zákaz komunikace mé matky Zlatuše s občanským sdružením Květina, dále například zákaz všelijakých kulturních akcí pro Romy a podobné nesmysly. Co se dalšího týče, odkazují přímo na vyhlášku.

Reagovali jste na to nějak?

Hodně jsme to šířili přes internet, bylo to vyvěšeno na facebooku, tam se to hodně sdílelo a komentovalo. Dále jsme to řešili na krajském úřadě, kde jsme měli poradnu a došli jsme k závěru, že to není legislativně schválené, že to nebude fungovat. Co se sociálních sítí týče, ohlasy od lidí byly dvojího rázu. Ty nenávislné, že je to dobře, ať nám zakážou vycházet i na ulici a podobné komentáře. Poté ohlasy od Romů, kteří vyhlášku odsuzují. Rádi bychom měli v zastupitelstvu jednoho, dva Romy, to by pomohlo. Musíme se dohodnout, kdo by mohl kandidovat. Máme vytipované určité lidi, a než se budou konat komunální volby, tak to budeme řešit. Teď pomáhají při akcích, lidé je znají, vědí, že při nich budou stát

a budou zastupovat jejich zájmy. Zatím vyzýváme Romy, aby co nejvíc z nich na jednání zastupitelstva chodilo, aby do toho zasáhli.

Dnes je čtvrt' po třetím pokusu o pogrom. Jaké jsou Tvé osobní dojmy z toho, co se tu děje?

Nedovolím si někde dál vyjít, nemám nervy na to poslouchat rasistická vyjádření. Mám kamaráda, který sem emigroval ze Sýrie, kde se teď bojuje, a přesto mi říká, jakou chybu udělal, když sem přišel. Vidí, do jakého rasistického prostředí přišel.

Co by se podle Tebe mělo dělat dál? Kdybyste jako sdružení měli možnost řešit situaci v Duchcově, jakým směrem byste se vydali?

Opatření jsou o ničem. Hlavně bychom se zaměřili na zlepšení komunikace s oběma stranami. Uspořádal bych jednání s normálními lidmi z majority, ne s neonacisty, o tom, jak pracovat s lidmi, jak předcházet kriminalitě a tak dále. Byl by to běh na dlouhou trať.

Rozhovor se konal v Duchcově 24. srpna 2013 při příležitosti protirasistické akce. Zatímco jsme kladli otázky, kolem prošel dav rasistů. Štefan a jeho přítelkyně v něm identifikovali známé tváře – bývalé či stávající spolužáky. Rozhovor vedli Ondřej Lánský a Lukáš Matouška. Přepis pořídila Karolína Babičková.

✉ lukas.matoska@socsol.cz

Svět patří těm, co se neposerou (delší verze)

ONDŘEJ LÁNSKÝ, LUKÁŠ MATOŠKA

Následující článek vyšel v den konání voleb do poslanecké sněmovny ve zkrácené podobě na stránkách internetového deníku Alarm. Přinášíme nezkrácenou verzi textu, který obsahuje ohlédnutí za tím, co volbám předcházelo nejen na poli protivládního hnutí.

Tento článek píšeme proto, abychom ovlivnili výsledek voleb. Ne, tolik si vážně nefandíme: možnosti sloupkařů, arbitrá a obecně intelektuálů chápeme střídavě. Pokud jsme se konkrétně my dva někdy pokoušeli v politickém prostoru něco ovlivnit, rozhodně ne prostřednictvím našich textů. Ostatně na psaní moc času nezbývalo. Spíše jsme se malou měrou – jako tisíce dalších – podíleli na tom, v čem jsme zhruba před rokem spatřovali úsvit emancipační politiky mimo stranický rozvrh. Přitom rozhodně nešlo o Úsvit Tomia Okamury... anebo mimoděčně a mnohým navzdory ANO? I o tom, co předčasným volbám předcházelo, jsou následující řádky. Přistupujeme k událostem ne jako pozorovatelé, ale jako jedni z účastníků hnutí proti vládě Petra Nečase.

SOCIÁLNÍ BOJOVNÍCI, NEBO UŽITEČNÍ IDIOTI?

Takže konečné volby, a opravdu konečné? Předčasné volby a předtím pád neoliberální vlády byly klíčovými cíli na krátký čas působícího politického aktéra, jenž vznikl jako spojení občanských iniciativ, sdružení a odborů pod jednotnou hlavičkou STOP VLÁDĚ. Toto uskupení bylo mimořádné už tím, koho svedlo dohromady, přičemž odborům, silnějším než iniciativy co do materiálního i organizačního zázemí, účast na uskupení nepochybně prospěla. Lze se ptát, zda bylo možné ze spojení vykresat více. Jisté je, že platforma STOP VLÁDĚ z dlouhodobého hlediska o poznání méně než odborům prospěla občanské opozici jako takové, a to i přesto, že platforma zorganizovala nejmasovější protesty od roku 1989. STOP VLÁDĚ, tento nestranný subjekt, jenž zároveň nebyl klasickou nevládní či lobbistickou organizací, svým rozpadem a neschopností etablovat se na politickém poli načas zhatil naděje na emancipační politiku a zároveň přispěl k tomu, že z tehdy probíhajících sociálních bojů na první pohled mnoho nezbylo.

Spolupráce s odborovými svazy však vůbec nelitujeme. V levicových kruzích tu a tam ze setrvačnosti kolují teze, že toto spojení selhalo. Naopak, jednalo se o pozoruhodný úspěch v tom směru, že několik „nýmmandů“ z iniciativ, jež ve skutečnosti nikoho v silném slova smyslu – i ve smyslu členství – nereprezentují, po několika týdnech relativně výrazně ovlivňovalo politiku

▲ Protivládní demonstrace se 21. dubna zúčastnilo sto tisíc lidí

odborů. A koneckonců tato spolupráce přinesla několik konkrétních. Za všechny jmenujme alespoň tato: Odboráři začali tematizovat své požadavky celospolečensky a díky tomu se jim v rozhodujících momentech dařilo na svou stranu strhávat veřejnost. Tomu přisvědčuje i fakt, že Centrum pro výzkum veřejného mínění v té době zařadilo odbory mezi instituce zkoumané v rámci politického spektra, přičemž zkoumána byla právě důvěryhodnost odborů na veřejnosti. Také tradiční zaměstnanecká problematika byla v některých případech alespoň na jistý čas obohacena námátkou o antirasistické, environmentální, genderové, vysokoškolské a další rozměry. Sečteno a podtrženo, odborům jako nejorganizovanější části společnosti už začalo svítat; začalo to vypadat, že se konečně vyhrabou z vleklé strukturální krize, jejíž hlavní příčiny nejsou tuzemského původu a již nejnázorněji dokladují každoroční citelné úbytky členské základny.

Avšak hlavní důvod, pro který není možné spolupráci s odbory odbýt prostě jako zbytečnou, je prognostický. Při jedné z demonstrací jsme vyslovili přání, aby spojení proti vládě vládu přežilo. Jakékoli příští hnutí proti neoliberálnímu kapitalismu se bude muset chtít nechtě pokusit zformovat na identickém sociálním průsečíku, na němž operovala také platforma STOP VLÁDĚ a na kterém vposledku stojí srovnatelně úspěšné občanské formace či protestní struktury v zahraničí. Jakékoli příští hnutí proti škrtům a privatizaci veřejné sféry patrně bude muset začít tam, kde platforma

STOP VLÁDĚ skončila. Je tomu tak proto, že odbory jsou – marná sláva – jedinou institucionalizovanou doménou „starých“ sociálních bojů pracujících. Odbory jsou jedinou hmatatelnou organizací toho, čemu přezdíváme „strana práce“, i když v současnosti mají, jak ukázal i samotný útlum protivládního hnutí, sebereakčnější základy. Dokud se pracující společně s prekarizovanými opět nezorganizují na nějakém masovějším základě, budou všechny jejich sociální boje víceméně efemérní.

TŘI MÍSTA ODLIVU

Jestliže zárodek hnutí odporu proti škrtům a privatizaci, které zkrátka a jistě samo sebe nepochopilo coby vznikající hnutí chudých, jako takové vznikající hnutí zpětně uchopíme, potom skutečnost, že nebyla nabídnuta trvalejší praktická alternativa, se jeví spíše jako strategická chyba než slabost. Samozřejmě si neděláme iluze a netvrdíme ani, že všech sto tisíc lidí, kteří se účastnili oné demonstrace 21. dubna 2012 v Praze na Václavském náměstí, sdílelo – byť jen zhruba – totožnou kritiku neoliberálního kapitalismu. Právě naopak: připouštíme, že převládající a výsostně legitimní motivací k tomu demonstraci navštívit byl spíše holý fakt zhoršující se sociální situace účastníků. Důchodci, rodiny s dětmi, část prací drze vzývané střední třídy (nynější heslo ODS „Střední třída, braň se“ nicméně někteří vykládají jako výzvu k souboji) – ti všichni měli prostě plné zuby toho, že jim vládní politika prokazatelně zhoršuje jejich životy. Nezajímali

je intelektuální pseudoanalýza toho, zda se v jejich životě zrcadlí lidská emancipace obecně, ale často ani odborářské téma, zda budou mít napříště stravenky. Spíše tak nějak – snad poněkud nejasně, protichůdně až zmateně, ale oprávněně – chtěli hlavně to, aby se jim lépe žilo; aby se nebáli o ztrátu zaměstnání a dostupného bydlení, aby se v životě nezadlužili a nemuseli bát exekucí, aby si občas mohli vyjet na dovolenou. A protože rodící se hnutí chudých se rozpadlo, určitá část nahromaděné „protestní energie“ se nyní vybíjí na odlehlých místech, přičemž rozpoznáváme v zásadě trojí odliv částí protestního hnutí.

Zaprvé byl ve veřejném prostoru v určitý okamžik v té době už paralyzovaný a rozhodně nečitelný slepenec protestních iniciativ, který zbyl po platformě STOP VLÁDĚ, částečně nahrazen krajně problematickou Rekonstrukcí státu. Ta v zásadě navázala na spíše neúspěšný obskurní projekt miliardáře a spekulanta Karla Janečka Pozitivní evoluce. Rekonstrukce státu se za finančního přispění řady firem svezla na vlně pozornosti, již umožnilo samo skandální vládnutí Nečasovy suity. Opravdu totiž nejednou vznikala kritika vlády jaksi bez námahy, sama od sebe. Přehmaty vlády byly totiž natolik evidentní, až to místy zavánělo absurdním dramatem. Pro připomenutí: Drábkovy reformy perzekuovaly zdravotně znevýhodněné, aby se mohla obohatit ministři blízká firma; působení Dobeše na ministerstvu školství, jehož spolupracovníci veřejně posílali intelektuály „do hajzlu“; propadák zvaný důchodová reforma, kdy se do druhého pilíře přihlásilo minimum lidí. A mnohá další kusy. Zároveň nezapomínáme, že toho času se z ničeho nic začali v televizi objevovat dokonce zástupci iniciativ, jimž redaktoři kladli otázky ohledně limitů kapitalismu a ohledně alternativ k němu, ale to je jiná kapitola.

A co je horší, později ten prostor, který vykolíkovovalo protivládání hnutí, nepřehlédnutelnou měrou – a to nejen v rovině mediální pozornosti, ale zejména v rovině sběru protestních hlasů – zaplnila takzvaná hnutí „naštvaných“ občanů. Mezi ta řadíme nejenom Úsvit a částečně SPOZ, ale také ANO Andreje Babiše. Vidíme v nich druhé místo odlivu protestních nálad. A co je nejhorší, zároveň se ještě předtím či současně do tohoto prostoru – a to zdánlivě paradoxně – vlámaly i rasistické, jmenovitě protiromské mítinky. Ty byly do určité míry „úspěšné“ díky tomu, že se sociální situace zhoršuje širokým vrstvám a „cikáni“ jsou u nás tak nějak první na ráně, kdykoli se hledá obětní beránek. Tímto směrem se ubíral třetí odliv. Přitom odpovědnost za posílení rasismu jako falešného výkladu krize nesou poslední pravicové vlády. Nezapomínáme ale na odvážné odezvy občanů na podporu sociálně vyloučených občanů.

JE PŘÍPUSTNÁ NAŠE ÚČAST V PARLAMENTECH?

Nepovažujeme účast ve volbách za samospatitelnou pro emancipační hnutí; nemůžeme souhlasit s těmi, kteří by protesty rádi přepočítávali na volební hlasy. Levici by zahubilo, kdyby se na volby omezila, ovšem daleko od pravdy jsou podle našeho názoru i sabotéři voleb na levici. Právě jim jakoby patřila slova stará sice sto let, vyslovená v radikálně odlišné historické situaci, zato pasující na dnešek možná mnohem lépe než leccos z probíhajících diskuzí: „Parlamentarismus je, historicky překonaný. (...) Každý však ví, že od toho je ještě velmi daleko k překonání v praxi. Již před mnoha desetiletími plným právem bylo možno prohlásit kapitalismus za, historicky překonaný“, to však nikterak neznamena, že není nutno vést velmi dlouhý a velmi úporný boj na půdě kapitalismu.“ Z toho plyne, že těch, kteří by místo zastupitelské demokracie raději podporovali demokracii přímou (nemyslíme tu okamurovskou), je třeba se ptát: a kde jsou ty instituce přímé demokracie? Když nemáme nic kromě parlamentu, neměli bychom i jeho využívat k prezentaci alternativ?

Žijeme v parlamentokapitalismu. V souvislosti s protivládními protesty proto nemůžeme uhýbat samozřejmé otázce: Proč vlastně se samo hnutí proti vládě Petra Nečase a šířeji řečeno antineoliberální hnutí nepokusilo vstoupit do voleb? Vždyť alespoň programově se profilovalo zřetelně nalevo od sociální demokracie, čímž se vymezilo vůči té politické síle, která nyní selhává v závislosti na tom, kde zrovna vládne. Nezastíráme, že alespoň pokud je nám známo, diskuze o tom skutečně byly na počátku dne, ba občas zazněly i v kruzích překvapivých. Nicméně hledáme-li odpověď na otázku, proč teď předvolebním průzkumům nevedou volební hnutí aktivistů a odborářů, musíme mít vedle pochopitelných vazeb odborů na parlamentní levici, které jednoznačně převážily, na mysl ještě něco jiného. Na jedné straně určitou nezralost hnutí, jehož „dětská nemoc“ měla mnoho syndromů, na straně druhé duchapřítomnou úvahu, že chceme-li zabránit další pravicové koalici, nemůžeme potřebovat další „tříprocentní stranu“ pouze oslabující levicovou většinu v dolní komoře parlamentu (a to i kdyby kandidovala s programem sebelevicovějším). Přirozeně, generál po bitvě by mohl namítat, že asi na dlouhou dobu byla promrhána příležitost plných ulic, které jediné mohou „posloužit“ autenticky emancipačnímu hnutí k tomu, aby se zviditelnilo a institucionalizovalo ve smyslu stranické organizace. Nezastíráme, že díl pravdy v takové úvaze je, vždyť Babiše, Janečky, Okamury a další neporazíme jejich prostředky... pokud ovšem na hubených kontech iniciativ, v nichž se mnozí z nás angažujeme, nepřistanou během příštího volebního období desítky milionů korun, což nepředpokládáme. Jinými slovy: neporazíme je „jejich“

prostředky, protože pravděpodobně jen tak nebudeme vlastnit mediální domy, nenatiskneme miliony letáků a nepolepíme desetitisíce billboardů.

CO DĚLAT? UKÁZALI NÁM HORNÍCI

Zásadní je, aby budoucí hnutí překonalo nezralost – již téměř najisto zdědí – spočívající v hledání zástupných cílů. Svým způsobem i boj proti vládě, pokud se nedotýkal dalších oblastí, byl zástupný. Přece to, co nám – a jistě nejen nám – na vládě Petra Nečase vadilo, bylo, že vláda v zájmu určité exkluzivní a nepočetné skupiny, a tuto skupinu můžeme s jistým zjednodušením označit jako kapitál. Zdá se, že příště je potřeba mířit nezpřístupněnou právě na něj. V tom směru nás všechny – intelektuály nevyjímaje – mlýnovými kroky předešli ostravští horníci svým bojem proti uhlobaronovi Bakalovi, jenž hodlá jediným uzavřením dolu připravit tisíce lidí o práci, a to nikoli kvůli ekologickým ohledům. A jistě nejen čeští horníci jsou hodni následování: loni v polovině července přerostla stávka několika tisíc horníků z oblasti španělské Asturie v celospolečenské protesty. Zdá se, že nepotřebujeme nadpoloviční většinu lidí v ulicích, aby se něco dalo do pohybu. Konečně nelze vyloučit, že rodící se opozice proti kapitálu byly také na jiném poli, na poli ochrany kulturního dědictví před bezohlednými developery, působící iniciativy.

Shrňme to. Jelikož v blížících se volbách žádný subjekt zastupující hnutí chudých proti kapitálu nekandiduje, nezbyvá než volit ČSSD nebo KSČM. Volit tyto strany navzdory tomu, že ani jedna z nich se neodvážila rozšířit své programy o podněty z protivládního hnutí a své kandidátky okysličit lidmi z nestraničského prostředí. Ostatně na tom nejvíce prodělaly tyto strany samy: mohly mít ústavní většinu, kterou jim přisuzovaly průzkumy v době, kdy protivládní hnutí vrcholilo, a teď budou rády, když získají po sedmi letech pravicového vládnutí alespoň prostou většinu. Konečně volíme ČSSD a KSČM i proto, že nám aktuálně chybí zkušenost s tím, zda je menší nová sociálnědemokratická vláda s podporou komunistů schopna prosazovat přinejmenším odlišnou politiku, čili jinými slovy, zda je schopna aspoň nepatrně vykročit proti neoliberalnímu kapitalismu. Cestou k volební urně si budeme společně s Karlem Marxem říkat, že „uhýbat před bojem vyžaduje více obětí než boj sám“, a společně s Charlesem Bukowským dodáme, že „svět patří těm, co se neposerou“. V uplynulých třech letech zdaleka ne vše dopadlo podle představ účastníků protivládního hnutí a věru bylo dosti okamžiků k posrání; o většině z nich snad ani nemůžeme napsat. Ted' čerpejme nové síly, protože boj bude pokračovat i po volbách!

✉ lukas.matoska@socsol.cz

Když kapitál uzákoní korupci

TOMÁŠ KORDA

Volby dopadly tak, jak dopadly. Stačí pochopit, proč tak dopadnout musely.

Klasické strany starého stříhu odcházejí a nikdo jim neděkuje. Jejich ústup z politické scény je vnímán s úlevou, že se politika konečně pročistí. ODS klesla ke dnu, z čehož zahořkl snad pouze jediný pravičák (Václav Klaus). Ve svém ústupu ze scény však nezůstává ODS osamocena a ke dnu s sebou stahuje i svého dlouholetého soka, ČSSD. Obě strany totiž plavou ve stejném rybníku, který přítomná doba právě vypouští.

Když ČSSD odsuzovala politiku Nečasovy vlády, slibovala si od toho, že se vyprovokovaný hněv (nebo hněv již existující a jí pouze stimulovaný) pozitivně odrazí na jejím volebním výsledku. Prozíravý volič však neskočil ČSSD na lep. Aby se volič u volební urny zachoval podle očekávání špiček „strategického“ výboru ČSSD, musel by nejprve uznávat dělení na pravici a levice. Úvaha ČSSD tedy stála na předpokladu, který sama neuznává a sama ho svou (mj. spíše moralizující než věcnou) politikou podkopala. Proč by měl volič rozdílné pravice a levice uznávat a brát na něj při svém rozhodování ohled, když strany staré garnitury na tuto podmínku své existence (paradoxně z důvodu vyšší voličské přízně) zapoměly a dělení na pravici a levice uznávat přestaly?

Pravolevé dělení užívají už jen v rétorické rovině. Pravice k unudění omílá anti-komunismus, který ozdobil nápaditým heslem „volím pravici“. Též levice dokolečka drmolí tu samou frázi o asociálních a plošných škrttech pravicové (občas neoliberální) vlády a o jejích korupčních aférách. Ovšem i sebelépe propracovaná frazeologie začne po chvíli nudit, jakmile volič zjistí, že tato fasáda floskulí neobsahuje žádnou myšlenku. Přitom strany naivně očekávají, že volič bude myslet za ně a vizi, která stranám chybí, si doplní. Ačkoli se klasické strany v současné postkomunistické době nesnaží důvod své existence ani obhájit, díví se, že politickou scénu vyklízí. Místo aby hledali příčinu, proč svou dřívější podporu ztrácí, lacině se vymlouvají na špatně vedenou kampaň, na antikomunistickou rétoriku či na hloupé voliče, kteří Babišovi naletěli. Z etablovaných stran tu tak za chvíli zbude jen jedna, KSČM.

ČSSD doufala, že dostane od voličů druhý pokus, aby jim mohla prokázat, že se ponaučila ze slepé třetí cesty, kterou se oficiálně vydala po volbách 2002, a že tentokrát sestaví jednobarevný kabinet, který levicovou politiku prosadí. Voliči jsou však nemi-

losrdní - nedávají druhé pokusy, pokud je považují za marné – a svou volbou rozhodli o tom, že jednobarevná vláda ČSSD s podporou KSČM nebude, a že ČSSD alternativu k politice Nečasovy vlády nepředstavuje. Co jiného než sebenaplňující se proroctví voličů představuje povolební rozklad strany?

Když etablované strany na pravolevé dělení rezignovaly, nemohou pak očekávat, že nepsané pravidlo o střídání pravicových a levicových vlád bude nadále fungovat. Toto politické kyvadlo se zaseklo a věřit, že se samovolně znovu rozběhne, hraničí s naivitou. Dokud se znovu přesně nevytyčí hranice mezi pravici a levicí a dokud se neurčí, co má jaký význam, můžeme každé volby očekávat úsvit nových stran, které se povevou na rozostřenosti pravo-levého dělení.

V letošních volbách nastoupila druhá generace těchto stran s jepičí životností. De facto jim stačí jednou sesmilnit s politikou mocí a chciplout, proto dokola omílají, že nechtějí k moci (ke „korytům“). Letos se do sněmovny dostaly ANO a Úsvit přímé demokracie. Svůj úspěch však neslavily navzdory neblahé zkušenosti voličů s první generací „jepičích“ stran jako VV (ale i životnost TOPky nemusí být výjimkou, neboť je závislá na životnosti svého předsedy), ale právě díky ní dali voliči novým stranám druhou šanci. Snad aby si nemuseli přiznat, že poprvé chybovali, tak nyní dali hlas stranám, které v nich vzbuzují více důvěry.

Pravou zkušenost a tedy ponaučení z těchto stran voliči učiní až tehdy, když pochopí, že z definice věci tyto strany problému korupce vyřešit nemohou a že naopak nutně korupci ve společnosti prohloubí. Jak? Uzákoní korupci! Pozvednou korupci na rovinu zákona. Zakódují korupci do samotné podstaty zákona.

Co se tím míní? Doposud totiž velký kapitál formou lobbingu tlačil na zákonodárce, aby za úplaty pozměnili zákon ke jeho prospěchu, avšak nyní se stává úplata zbytečnou, když velkokapitalista sám bude utvářet zákony. Kapitál, který si, jak se sluší, takřka zdarma či nanejvýš za symbolickou jednu korunu nakoupil nezkorumpovatelné moralisty, nemá nyní vskutku žádný důvod ve starém slova smyslu korumpovat, když si odtěd může zákon nastavit sobě na míru. Co tedy hrozí, není, jak se dosud myslelo, že strany svůj program opětovně zradí, ale naopak, že svůj protikorupční program naplní a „prohnilou stranickou oligarchii“ obejdou.

Nové strany svůj protikorupční program bezpochyby naplní a kapitál tak jejich prostřednictvím, aniž by je musel uplácet, bude utvářet zákony. Tyto zákony však nebudou skutečnými zákony, ale zákony nutně zkaženými. Tím se nakonec odhalí skrytá podstata všech tzv. zákonů. Odtěd' konečně vyjde najevo, že každý zákon bude muset v první řadě vyhovovat zájmům kapitálu, tedy zájmům některých a nikoli zájmům celku. Ukáže se, čím zákon v kapitalismu vždy byl, ukáže se jako neadekvátní svému pojmu, neboť se zjistí, že neměří všem stejným metrem, jak by měl, nýbrž nadřazuje nutně určitým zájmovým skupinám. Dříve se alespoň hypoteticky dalo uvažovat nad tím, že je možné (při troše štěstí) vytvořit zákon, který by nikomu nestranil. Ovšem když se kapitál zmocnil zákona a přivlastnil si morálně bezúhonné zákonodárce, tato možnost zmizela.

Typickým příkladem zákona, který pozvedl korupci na roveň zákona, je rovná daň. Tím, že zvyšuje společenskou nerovnost, podkopává samo elementární fungování společnosti jakožto celku, který je nutnou podmínkou pro fungování zákona. Skutečný zákon musí být ze své definice uplatnitelný na celek společnosti, avšak tento je nastaven tak „křivě“ a nerovně, že podlamuje svou vlastní podmínku. Což je definicí zkorumpovaného zákona.

Není divu, že Andrej Babiš tento „zákon“, který vlastně není žádným zákonem, ale uzákoněnou korupcí, nehodlá zrušit. Ke „staré“ politické garnituře, která tento pseudo zákon zavedla, se proto má jako vejce k vejci. Snad jen s tím rozdílem, že jiné než tyto zkorumpované zákony ani prosadit nemůže, neboť každý zákon již jen tím, že ho vytvořil kapitál, musí být užít jemu na míru, byť jen nevědomky.

Uzákonění korupce a zrada vlastního programu skrze jeho naplnění je podstatou toho, když se sám kapitál zmocňuje zákona. Už jen pochopit tuto podstatu znamená překonat současný stav a poznat, že zákon v pravém smyslu slova stojí v protikladu k zájmům kapitálu. Ve světle tohoto poznání získávají skromná reformistická hesla „prosadíme fungující stát“ (tedy prosadíme zákon) revoluční nádech. Tato hesla totiž požadují nemožné.

✉ tomas.korda@socsol.cz

KAPITALISMUS

Boj proti neonacismu v Řecku

JAN MÁJÍČEK

Od vypuknutí tzv. řecké krize v roce 2009 se v této zemi vede intenzivní politický a sociální boj o povahu řeckého státu a společnosti. Na jedné straně stojí politikové mainstreamových stran a podnikatelé, kteří reprezentují zájmy mezinárodního finančního kapitálu a institucí, jako je Mezinárodní měnový fond, Evropská centrální banka nebo Evropská komise. Na druhé straně stojí obyčejní Řekové, kteří zažívají propouštění z práce, nezaměstnanost a všeobecný úpadek životní úrovně. Na jejich stranu se staví radikální levice. Jenže krize dala vzniknout i jiným silám – neonacistům ze Zlatého úsvitu.

V posledních parlamentních volbách v červnu 2012 získal Zlatý úsvit 6,92 %, což představovalo zhruba 420 000 hlasů. Byl to jeho historický úspěch a této organizaci to zajistilo 18 poslanců.

STARÁ DOBRÁ TRADICE

Zlatý úsvit není organizace, která by vznikla bezprostředně po krizi v roce 2009. Její faktický vznik se datuje do 80. let 20. století, kdy ji založil bývalý člen elitního vojenského komanda Nikolaos Michaloliakos, jenž se stal jejím vůdcem.

Sám Michaloliakos se začal na radikální pravici angažovat ve svých 16 letech. Tehdy vstoupil do ultranacionalistické Strany čtvrtého srpna, kterou vedl Konstantinos Plevris. Tato organizace byla vystavěna na ideologii hlásající odpor jak ke kapitalismu, tak ke komunismu a jako alternativu nabízela obrodu Řecka v tzv. třetí helénské civilizaci. Ta si měla vzít to nejlepší z ideálů antického a středověkého helénismu. Svou myšlenkovou strukturou tak odpovídala ostatním fašistickým hnutím, která rovněž hlásala obnovení dávných ideálů minulosti a očistu od zkaženosti dnešních dnů.

Ani název strany není při bližším zkoumání nijak záhadný. Čtvrtého srpna 1936 provedl generál Ioannis Metaxas za podpory rojalistů puč a nastolil fašistickou diktaturu. Metaxas sám sebe považoval za řeckého Salazara, fašistického diktátora z Portugalska. Ačkoli se kvůli Mussoliniho rozpínavosti a fantastické představě o vybudování nového římského impéria dostalo fašistické Řecko do války s fašistickou Itálií, neměli bychom mít o povaze Metaxasova režimu sebemenší pochyby. Za jeho vlády bylo uvězněno nebo nuceno emigrovat na 15 000 odpůrců jeho režimu. V zemi začala operovat tajná policie a byly zakázány jakékoliv stávky.

Strana čtvrtého srpna, o níž jsem se již zmínil, se kromě jiného podílela na fašistické vládě Černých plukovníků v letech 1967–1974. Ačkoli samotní plukovníci byli v přístupu k této organizaci rozdělení, strana byla oficiálně zakázána a její tisk cenzurován, nebránilo to jejím představitelům, jako

byl např. Plevris, účastnit se plukovnícké vlády. V roce 1976 se Michaloliakos s touto politickou výbavou dostal do vězení, kde se setkal s některými členy již svržené plukovnícké junty. Poté následovala jeho kariéra v armádě a po odchodu z ní pak založil Zlatý úsvit.

MAINSTREAMOVÍ POLITICI POMÁHAJÍ ÚSVITU

Když v roce 2009 vypukla krize, měl Zlatý úsvit podporu někde kolem 1 %. Co se stalo, že se během tří let tato podpora zvětšila až na 6,92 % v červnu 2012 a na téměř 15 % v létě 2013? Odpověď musíme hledat v chování politiků hlavního proudu.

Nejprve to byl sociálně demokratický premiér Nikos Papandreu, jenž oznámil první kolo sadistických úsporných opatření a přivedl Řecko k naprosté kapitulaci před tzv. trojkou (MMF, ECB, EK). V parlamentních debatách to však byl představitel pravicové Nové demokracie a současný řecký premiér Antonis Samaras, který pro Zlatý úsvit vyklesl ideologický prostor a vytvořil tak zdání legitimacy. Byl to právě on a jeho strana, kteří z opozičních řad útočili na Papandrea se slovy jako „zrádce“ a „kolaborant“. V roli premiéra pak Samaras ostře útočil na imigranty. Veřejně opakoval okřídlenou frázi o tom, že jsou to právě oni, kteří berou Řekům práci, a jeho vláda zřídila zvláštní sběrné tábory pro imigranty bez dokladů.

Strany jako PASOK, Nová demokracie, Demokratická levice a další navíc přispěly k celkovému znechucení parlamentní politikou a z debaty dokázaly udělat jen velkou šarádu plnou hašteření a plytkých frází. „Spolu s krátkodobým uvažováním, nekompetentností, korupcí a nezájmem o důležité věci tak strany hlavního proudu a jejich podporovatelé podrazili řecké demokracii nohy,“ píše Nikos Malkucis z think-tanku MarcoPolis.

NÁSILNÍCI A VRAZI

Kromě příhodného prostředí vytvořeného krizí a mainstreamovými politiky roste Zlatý úsvit díky kombinaci zastrašování, útoků na imigranty a členy levice a díky podpoře

členů policie a justice. Příklad zastrašování ukazuje svědectví ženy, která je jako utajený svědek pod policejní ochranou. Členové Zlatého úsvitu jí nabídli útok na jí vybranou osobu za peníze. „Člen strany mi nabídl, že může muži, který mě obtěžoval, zlomit ruku a nohu za 300 euro, zapálit auto za 1000 euro a poslat ho do nemocnice na měsíc za 1500 euro. Vše jsem odmítla a odmítla se s ním dále bavit. Vrátil se později do mého domu a vyhrožoval mi, že pokud o tom ceknu, tak mě upálí zaživa.“

Oddíly pouličních rváčů Zlatého úsvitu si rovněž vybírají ty nejvíce zranitelné – imigranty a bezdomovce – a pořádají na ně „lovecké“ výpravy. Jen za rok 2012 byla většina z oficiálně zaznamenaných 154 rasiistických útoků připisována právě členům Zlatého úsvitu. Za rok 2013 je to přes 100 útoků. Navíc řada aktivistů poukazuje na to, že oficiální čísla jsou často velmi podhodnocena, neboť řada imigrantů policii nic nehlásí z obavy z deportace, a řádná statistika útoků na lidi bez domova prakticky neexistuje.

Až do září se zdálo, že je tato neonacistická organizace nedotknutelná. Její poslanci vystupovali v televizi a šířili svou nenávist a xenofobii. Strana pořádala přednášky o „pravé“ verzi Řeckých dějin a násilí v ulicích pokračovalo. Vše změnila až vražda levicového rappera Pavlose Fyssase. Smrtelné rány nožem mu na ulici měli zasadit právě rváci ze Zlatého úsvitu. Pavlosova smrt vehnala do ulic desetitisíce Řeků, kteří požadovali okamžité potrestání viníků a zákaz neonacistické organizace.

LÉČBA POLICIÍ?

To byl impuls pro do té doby nečinnou koaliční vládu Nové demokracie, PASOKu a Demokratické levice k tomu, aby se svezla na vlně nenávisti vůči neonacistům. Policie začala na jejich pokyn jednat. Za mříže se tak dostal nejen předseda Zlatého úsvitu Nikolaos Michaloliakos, ale také dalších dvacet dva členů včetně šesti poslanců. Michaloliakos je obviněn ze založení a řízení zločinecké organizace. U zadržených členů bylo nalezeno množství podobizen Adolfa

Hitlera, nacistických vlajek, hákových křížů a dalšího dosud nespecifikovaného „důkazního materiálu“.

Zdá se, že tlak ze strany státu narušuje jinak skálopevnou fasádu Zlatého úsvitu. První náznaky se ukázaly hned při zatýkání neonacistických poslanců. Ti se, s vědomím, že jejich vůdce je již za mřížemi, začali před policií a kamerami hádat mezi sebou. Ačkoliv není možné tento projev přeceňovat, ukazuje to, že tato organizace je možná zranitelnější, než se zdálo.

Policejní záťahy by ovšem neměly vést k přesvědčení, že řecký stát, ostatně jako každý jiný stát, je účinným nástrojem v boji proti fašismu. Dlouho se totiž proslychalo, že členové Zlatého úsvitu úspěšně infiltrují policii. Před méně než rokem prohlašoval ministr veřejného pořádku, Nikos Dendias, že mezi Zlatým úsvitem a policií neexistují žádné vazby. Dokonce v tomto směru vyhrožoval britskému deníku The Guardian, který přinesl zprávy o tom, že policisté mučili antifašisty.

Jenže již zmiňovaná vražda rappera Fyssase donutila Dendiasa jednat a spustit vyšetřování, jež má prověřit podezření, zda opravdu neexistuje spojení mezi řeckou policií a rváči ze Zlatého úsvitu. I kdyby se však nic nepodařilo vyšetřit, stačí pozorně sledo-

vat záběry z demonstrací. Z nich je patrné, jak často jsou neonacisté propouštěni skrze kordony policistů, jak házejí po levicových demonstrantech kameny a jiné předměty a jak se je snaží vyprovokovat.

ŠIROKÉ HNUTÍ

Už při vypuknutí krize v roce 2009 vznikla KEERFA (Jednotně proti rasismu a fašistické hrozbě). Tato platforma, za jejímž vznikem stála Socialistická dělnická strana (SEK), sesterská organizace Socialistické Solidarity, se snaží spojit všechny ty, kteří se staví proti Zlatému úsvitu. Navíc se snaží cíleně vyhledávat a zapojovat imigranty a pomáhat jim v organizaci.

Katarina Thoidu, členka organizačního výboru KEERFA, uvádí jako pozitivní příklad výsledku dlouhodobé práce s touto komunitou zkušenost z letošního dubna. „Skupina sběračů jahod v malé vesničce Manolada přišla za svým šéfem a žádala svou výplatu, neboť peníze nedostala už šest měsíců. Ten na ně začal střílet. Třicet tři jich bylo zraněno a z toho pět velmi vážně. Odborový svaz imigrantů, což je odborový svaz, který pomáhala KEERFA založit, spolu s předsedou pákistánské komunity a dalšími svolali demonstraci, které se v této malé vesnici účastnilo na 3000

lidí. Většinou se jednalo o imigranty, kteří žádali své peníze, dokumenty, ubytování a teplou vodu. Na konci demonstrace se všichni sběrači jahod rozhodli založit odborový svaz a dále bojovat za svá práva.“

KEERFA ale stojí i za nespočtem demonstrací po celém Řecku, které následovaly před i po vraždě Pavlose Fyssase. Je to právě dlouhodobá, otevřená a veřejná činnost této platformy, která účinně tlačí na politiky a státní aparát, aby měl Zlatý úsvit co nejmenší manévrovací prostor. Pokud mohu soudit, bez KEERFA by se jen s těžší dokázala vzedmout tak široká vlna odporu, která vyvrcholila více než 100 000 demonstrací proti neonacismu a rasismu.

Boj proti rasismu a neonacismu se rozhodně nesmí omezovat jen na území jednoho státu. Proto se v říjnu konala v Athénách mezinárodní konference, která měla pomoci zapojit nejrůznější iniciativy do společného postupu nejen co se akcí v jednotlivých evropských zemích týká, ale také vzhledem k celoevropským volbám v roce 2014.

Můžeme jen doufat, že po nedávných úspěšných blokačních akcích se i českému hnutí proti rasismu a fašismu podaří najít sílu, jak sebrat nacistům veškerý jejich prostor.

Předplatte si Solidaritu

roční předplatné **480 Kč**, půlroční předplatné **240 Kč**

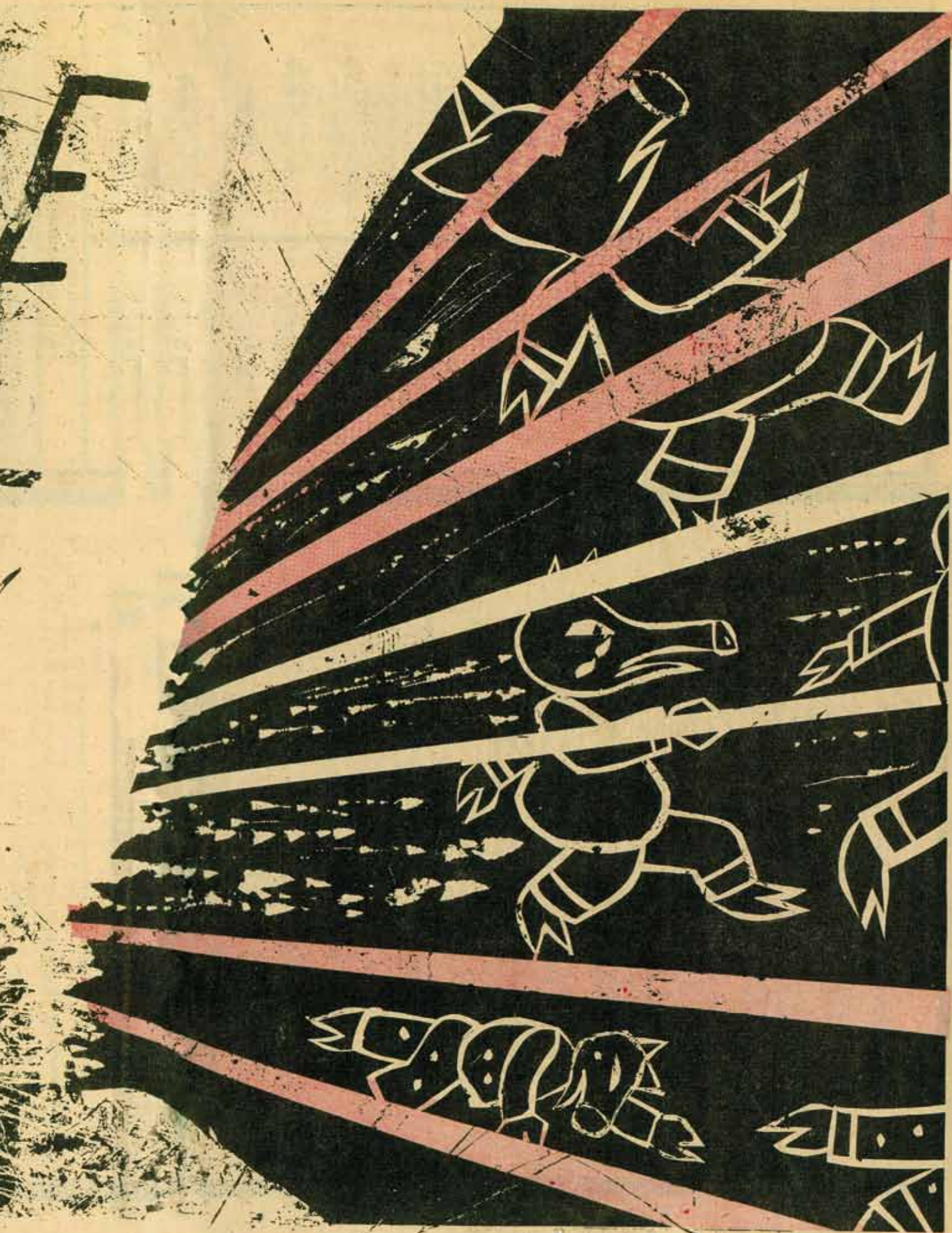
objednávejte na: **predplatne@socsol.cz**

v případě dotazů
volejte na
předplatitelskou linku

722 133 743

SEIZURE THE TIME

▲ Zmocněte se času, Emory Douglas, plakát vytvořený pro Black Panthers Party, 1969

Rusko: Útoky na imigranty z Kavkazu

ŠTĚPÁN LOHR

Třináctého října se ve čtvrti Birjuljovo na jihu Moskvy odehrál pogrom proti lidem „neslovanského vzezření“, tedy převážně imigrantům z Kavkazu a Střední Asie. Není to zdaleka první systematický útok na přistěhovalce, svým rozsahem je však poměrně výjimečný. Protiimigrantské nálady v Rusku dosahují úrovně srovnatelné s lety 2008 a 2010, kdy byly obzvláště násilné.

Pogromu v Birjuljovu předcházela potyčka, která se odehrála o několik dní dříve a při které byl ubodán pětadvacetiletý etnický Rus. Z činu je podezřelý třicetiletý imigrant z Ázerbájdžánu, který v Moskvě pracoval jako řidič. Ten byl týden po útoku zatčen během teatrálního zásahu speciálních jednotek v městě Kolomna asi 80 kilometrů od Moskvy a za mimořádných bezpečnostních opatření přepraven vrtulníkem do Moskvy.

Útoku na imigranty, který proběhl 13. října, se zúčastnilo několik stovek až tisíc lidí, z větší části zkušených násilníků, fotbalových chuligánů a členů ultrapravicových skupin. Dějištěm pogromu byl obchodní dům Birjuza a velkoobchod se zeleninou Pokrovskij, tedy místa, kde pracují hlavně Kavkazané a imigranti z Tádžikistánu, Kazachstánu a dalších středoasijských republik. Útočníci na místě převraceli auta, ničili obchody a stánky, rozbíjeli okna a při tom skandovali hesla jako „Rusko Rusům“ nebo „Bílá síla“. Dav se střetl s pořádkovou policií, která zhruba 300 útočníků zadržela. Do druhého dne byli ale prakticky všichni útočníci opět na svobodě – ve vazbě zůstali pouze 3, kteří byli obviněni z výtržnictví, tedy nikoli z násilných trestných činů s rasistickým motivem.

Přestože nepokoje trvaly několik dalších dnů, pozornost policie se místo na rasistické násilníky zaměřila na imigranty. Několik dní po pogromu vtrhlo na místo policejní komando, které postupně zadrželo všechny „černé“ – tedy Kavkazany a osoby „neslovanského vzhledu“. Celkem bylo takto zadrženo a v policejních autobusech odvezeno okolo 1200 (!) lidí, bez ohledu na to, jestli měli u sebe platné dokumenty či ne.

Z „hygienických důvodů“ byl následně uzavřen i velkoobchod se zeleninou Pokrovskij, který pravděpodobně zavřený již zůstane. Jeho současný majitel Jurij Gadžijev byl policií zatčen a obviněn ze zaměstnávání ilegálních migrantů. Proslýchá se, že místní úřady usilují o vyvlastnění tohoto obřího velkoobchodu na lukrativním pozemku, o nějž má zájem

někdo z podnikatelských kruhů okolo moskevského primátora Sobjanina. Není tedy vyloučeno, že současné nepokoje v Birjuljovu nejsou pouhou shodou okolností, ale předem připravené či alespoň podporované určitou mafiánsko-podnikatelskou skupinou.

Další útoky ruských rasistů na sebe nenechaly dlouho čekat. Již 15. října byl v Birjuljovu ubodán 51letý Uzbek a o den později byl v jiné moskevské čtvrti nalezen mrtvý Ázerbájdžánec.

K útokům, tentokrát zaměřeným cíleně na muslimy, došlo ještě na konci října ve Volgogradu poté, co se údajně sebevražedná atentátnice z Dagestánu odpálila v autobusu a zabila přitom 7 lidí. Tamní islamofobové důsledně uplatnili princip kolektivní viny na všechny místní muslimy, kteří pochopitelně s útokem teroristky ze vzdáleného Dagestánu neměli nic společného, a zaútočili zápalnými láhvemi na místní mešitu a dům, ve kterém bydlí místní imám.

Útoky na komunity imigrantů z Kavkazu jsou však v Rusku takřka na denním pořádku. Letos v červenci se skupina asi sta útočníků pokusila zapálit kavárnu ve městě Pugačjov v Saratovské oblasti, ve které se scházeli zejména Čečenci. Dav militantních nacionalistů žádal vyhnání všech Čečenců z města.

Současná vlna násilí proti imigrantům z Kavkazu a Střední Asie velmi připomíná události z konce roku 2010. Tehdy byl během potyčky v Moskvě mezi dvěma skupinami fotbalových fanoušků zabit jeden z příznivců Spartaku Moskva. Z jeho zabití byl tehdy obviněn muž ze Severního Kavkazu. Následovala řada pogromů proti imigrantům, která se přenesla i do mnoha dalších ruských měst a zanechala za sebou desítky obětí.

SPOLEČENSKO-EKONOMICKÝ KONTEXT PRACOVNÍ MIGRACE V RUSKU

Rasismus a xenofobie rostla spolu s rostoucím počtem migrantů, a to jak vnitřních, zejména ze Severního Kavkazu, tak vnějších – ze Střední Asie a Jižního Kavkazu. Podle

oficiálních statistik je v Rusku 11,3 milionu registrovaných cizinců, reálný počet je však mnohem vyšší.

Velká část imigrantů ze Střední Asie a dalších bývalých sovětských republik pracuje v Rusku nelegálně. Tito lidé tak však nečiní dobrovolně a z vlastní vůle – k migraci do ruských měst jsou zpravidla vedeni ekonomickou nutností, utíkají před obrovskou nezaměstnaností v zemích svého původu a snaží se tak zajistit alespoň trochu důstojné živobytí své rodině, kterou tam zpravidla zanechali.

Udržování pracovních migrantů v ilegality za pomoci drakonických imigračních zákonů a policejní šikany vede k tomu, že tito lidé jsou velice snadno vydíratelní a v důsledku své nezáviděníhodné situace ochotní pracovat za těch nejhorších podmínek. Pokud je imigrant v Rusku chycen policií bez platných dokumentů, je deportován a následujících pět let se do Ruska nesmí vrátit.

Ilegální migrace tak kromě toho představuje i lukrativní sektor šedé ekonomiky, založený na korupci a obchodu s pracovními povoleními a dalšími dokumenty. Ruský trh je navíc z podstatné části závislý na práci ilegálních migrantů, bez kterých by se některé sektory ekonomiky zcela zhroutily.

Občané postsovětských republik nepotřebují pro cesty do Ruska víza, v souvislosti s etnickými nepokoji v poslední době však stále více politiků mluví o zavedení vízové povinnosti. Jeden z nejvýraznějších, opoziční blogger a hvězda loňských protivládních demonstrací Alexej Navalnyj, například již umístil na svůj blog petici, žádající zavedení vízového režimu. Jinou odpověď na současnou krizi než represí nenabízejí ani představitelé režimu. Moskevský starosta Sergej Sobjanin již slíbil zprůsnění policejních kontrol a tvrdší postihy nelegálních imigrantů. Zdá se tak, že imigranty, zejména ty „neslovanského vzezření“, nečeká v Rusku příliš optimistická budoucnost.

✉ stepan.lohr@socsol.cz

Generální stávka škol ve Španělsku

KATEŘINA KOŇAŘÍKOVÁ

Od vypuknutí krize v roce 2008 je Španělsko sužováno neoliberálními škrti, jež stahují španělskou ekonomiku ke dnu a prohlubují již tak velké sociální problémy. Španělská vláda se nyní snaží prosadit drastické škrti ve školství, avšak naráží na rozhodný odpor studentů i zaměstnanců škol. Ti koncem října masově vstoupili do stávky. Přinášíme vám krátký report od české studentky, která se přímo účastnila protestů ve Valencii.

Ve čtvrtek 24. října proběhla ve Španělsku celostátní stávka studentů, učitelů a zaměstnanců ve školství všech stupňů vzdělávání. Stávka probíhala v 70 městech. Nejpočetnější stávka i demonstrace se konala v Madridu, které se zúčastnilo 60 000 tisíc lidí. Ke stávce se podle studentských odborů připojilo 90 % studujících. Ministerstvo školství však tvrdí, že pouze 18 % studujících stávku aktivně podpořilo.

VE VALENCII STÁVKA PARALYZOVALA MĚSTO

Během dne proběhly ve Valencii dva protestní pochody. První začal ve 12 hodin dopoledne a zúčastnilo se ho na 5000 studentů veřejných univerzit, kteří se od kampusu Valencijské univerzity vydali na protestní pochod městem.

Trasa vedla kolem sídel bank, magistrátu a krajských úřadů. Demonstranti přitom provolávali hesla jako „Viníci!“ či „Rajoy pod gilotinu!“ (Marian Rajoy je současný španělský premiér). Zpívaly se také písně, z nichž v jedné se například zpívalo: „Syn rolníka na univerzitu, syn bankéře na pole pracovat...“. Přihlížející tleskali a vyjadřovali demonstrujícím podporu. Na transparentech bylo vidět hesla jako: „Tvůj strach je jejich zbraň“, „Vzdělání je svoboda“, „Demisi!“ aj. Pochod po dvou hodinách skončil na náměstí Svatého Augustina projevy mluvčích studentských odborů. Celá akce proběhla velmi poklidně.

Druhý pochod začal v 18 hodin večer, kdy se do ulic vydalo na 30 000 lidí. Kromě studentů se ho zúčastnili i učitelé, školští

zaměstnanci a zástupci odborů z jiných pracovišť. Stávka měla velkou podporu veřejnosti.

DŮVODY A POŽADAVKY STÁVKY

Stávkující požadovali zrušení navrhovaného školského zákona (LOMCE), zrušení škrtů a odstoupení ministra školství, kultury a sportu Josého Ignacia Werta. Mluvčí studentských odborů Ana García během dne oznámila, že studenti jsou odhodláni svůj odpor ještě více zesílit, pokud vláda nestáhne školský zákon, nový stipendijní program a nezastaví navyšování školného.

Autorka studuje filologii na FF

Autorka je studentkou španělské filologie

EU a financování nelegálních osad v Palestině

ZDENĚK JEHLIČKA

Občané napříč Evropou vyzývají europoslance, aby zakázali granty a úvěry nelegálním izraelským osadám, a tím zabránili, aby se EU stala spoluvinnou na izraelském porušování mezinárodního práva. K výzvě vydané Evropským koordinacním výborem pro Palestinu (ECCP) se dosud připojilo 170 Čechů a Češek, zatím však bez jakékoli odezvy českých europoslanců. Čeští organizátoři výzvy vybízejí občany, aby dále zasílali dopisy europoslancům.

V říjnu 2013 vydal Evropský koordinací výbor pro Palestinu (ECCP, eccpalestine.org), jenž sídlí v Bruselu a v České republice je zastoupen Iniciativou za spravedlivý mír na Blízkém východě, výzvu pod názvem „Výzvěte poslance EP [Evropského parlamentu, pozn. red.] k podpoře nových směrnic ohledně izraelské účasti v programech EU“. V ní žádá občany EU k zaslání dopisu europoslancům ve věci zastavení financování nelegálních izraelských osad.

Směrnice EU ohledně financování projektů, firem a organizací působících na okupovaných palestinských územích

Na základě znepokojení, jež vyjádřila řada poslanců Evropského parlamentu, mnohé občanské iniciativy a tisíce evropských občanů, vyhlásila v červenci tohoto roku Evropská komise nové směrnice. Ty mají zabránit udílení výzkumných grantů na izraelské projekty realizované v nelegálních izraelských osadách a znemožnit poskytování úvěrů izraelským firmám a institucím vykonávajícím svou činnost v nelegálních izraelských osadách, a to včetně osad v okupovaném Východním Jeruzalémě.

Nové směrnice vstoupí v platnost v lednu 2014. Již nyní však probíhají mezi Izraelem a EU jednání ohledně aplikace nových směrnic v souvislosti s navrhovanou účastí Izraele v připravovaném výzkumném programu Horizont 2020 (program EU pro výzkum a inovace realizovaný ve fiskálním období 2014–2020 s plánovaným rozpočtem 70 miliard eur, do kterého jsou přizvány i některé neevropské státy).

Izrael a jeho podporovatelé, včetně vlády USA, vyvíjejí silný tlak na Evropskou komisi, aby své nové směrnice zmírnila.

Jak se uvádí ve výzvě europoslancům, „existuje skutečné riziko, že Evropská komise podlehe izraelskému tlaku a rozhodne se pokračovat ve financování a podpoře izraelských projektů realizovaných na okupovaných palestinských územích. To by vyslalo nebezpečný signál o tom, že EU postrádá politickou vůli tlačit na Izrael, aby ukončil páchání válečných zločinů a začal dodržovat mezinárodní právo“.

EU: ROZŠÍŘOVÁNÍ OSAD JE PŘEKÁŽKOU MÍRU

Záměrem směrnic je ukončit neetickou a nelegální situaci, kdy izraelské firmy a instituce sídlící v nelegálních izraelských osadách získávají na financování svých aktivit od EU granty, finanční ohodnocení a úvěry.

„Směrnice pouze uvádějí v praxi dlouhodobě zastávaný postoj EU, že pokračující rozšiřování osad je překážkou míru,“ uvádí se dále ve výzvě europoslancům, ve které jsou žádáni, aby se zasadili o plnou implementaci směrnic.

„Přesídlování obyvatelstva okupačních sil na území, která okupují, a využívání přírodních zdrojů těchto území pro komerční účely je porušením čtvrté Ženevské úmluvy (vyhlášena pod č. 65/1954 Sb., čl. 49 odst.6) a vzhledem k rozsahu a důsledkům pro neizraelské obyvatelstvo (boudování domů, zabírání půdy) je toto považováno za válečný zločin (čl. 147 cit. Úmluvy),“ uvádí výzva.

PODEPIŠTE VÝZVU

Evropští i čeští zástupci ECCP, kteří výzvu šíří po sociálních médiích, vyzývají, aby dopis s výzvou europoslancům poslalo co nejvíce lidí, včetně občanů České republiky. To lze provést zde: <http://act.eccpalestine.org/lobby/38/o/Czech+Republic>

Uvádí, že čeští europoslanci obdrželi dopisy již od 170 občanů a občanek ČR, dosud je to však nepřiměřelo k jakékoli reakci.

Výzva europoslancům je dle českých aktivistů o to urgentnější, že na místě jsou obavy z velkých tlaků ze strany Izraele na Evropskou komisi, aby učinila ve věci kompromisy. Ty již naznačil izraelský deník Maariv, když informoval o dvou hlavních změnách ve směrnicích EU, na kterých se údajně již domluvily obě strany: při žádání o evropské granty by izraelské instituce nemusely uvádět, zda působí za linií příměří (tzv. zelená linie, okupovaná palestinská území). Bude to naopak EU, kdo bude nucen monitorovat a hledat důkaz, zda izraelské instituce na okupovaných územích působí či ne.

Dalším kompromisem má být údajně to, že instituce budou moci působit na okupovaných územích (a tudíž dostávat granty a úvěry), pokud jejich hlavní sídlo bude v Izraeli, a ne za linií příměří. Podrobné formulace se prý ještě dojednávají. Deník Maariv dodává, že úředníci EU by si tímto kompromisem zachovali tvář – směrnice úplně nezruší, ale obejdou je.

Financování programu Horizont 2020 mělo být projednáváno na plenárním zasedání EP již v říjnu, odsunulo se ale na pozdní listopad. Proto aktivisté vyzývají k podpisům: „Ze strany EU se jedná o malý krok, který lze ve snaze o dodržování mezinárodního práva podniknout, přesto je v Evropě velice důležitý a je třeba, aby europoslanci tuto výzvu vyslyšeli.“

Související informace najdete na stránkách: <http://ism-czech.org/>

Autor je historik a překladatel

Pražská
škola
alternativ

Pražská škola alternativ

Nabízí v pravidelných intervalech přednášky, semináře a workshopy k aktuálním politickým, kulturním, ekologickým a ekonomickým tématům

Kolumbie, Jižní Korea a Itálie

Odbory jsou plnohodnotným aktérem v každé společnosti, která chápe, že práva zaměstnanců jsou lidskými právy. Celosvětově dochází k omezování těchto práv, utlačování a vykořisťování pracujících. Řada z nich si to nenechává líbit a staví se na odpor. Důvody jejich boje se různí, stejně jako podmínky, v nichž se ocitají. Spojuje je snaha zachovat si lidskou důstojnost. Předkládáme pouhý výběr z množství probíhajících kampaní.

Kolumbie je zakotvena ve všeobecném povědomí jako jedna z nejnebezpečnějších zemí světa, a to vzhledem k velmi vysoké míře kriminality. Ta souvisí především s aktivitou silných drogových mafií na straně jedné a se slabostí státní moci (hraničící s naprostým selháním) na straně druhé. Méně známá je ovšem skutečnost, že je to rovněž země, kde velké osobní nebezpečí představuje aktivní členství v odborech. Ty jsou systematicky potlačovány státní mocí, což ilustruje následující příběh.

Posledních několik týdnů se v zemi neslo ve znamení mnoha stávek a protestů pracujících, které představovaly ohrožení stability současné prozápadní vlády. Důvodem k protestům byly plány na uzavření dohod o volném obchodu s Evropskou unií a Spojenými státy. Tyto dohody by v případě uzavření vedly k důsledkům, které již důvěrně známe z jiných částí světa: kolonizace země zahraničním kapitálem a následný tlak na přijetí neoliberalních opatření, která by umožnila efektivnější vykořisťování kolumbijských pracujících. Zkrátka definitivní vystavení země a jejích obyvatel neblahým vlivům globálního kapitalismu.

Stávky a demonstrace se konaly napříč celou zemí i všemi sektory. Jednou z hlavních postav celého dění byl dlouholetý významný představitel odborů Huber Ballesteros. Ten byl ovšem poměrně krátce po zahájení kampaně zatčen a uvězněn. Oficiálním důvodem byly údajné kontakty s povstaleckou organizací FARC. Jeho podporovatelé ovšem trvají na tom, že se jedná o zfalšované důkazy a že skutečným důvodem jeho věznění je snaha vládních představitelů o zastrašení odborů a protestního hnutí jako takového.

Ať už je tomu jakkoliv, faktem je, že dva měsíce od svého zatčení zůstává přední představitel kolumbijských odborů stále ve vězení, aniž by proces jakkoliv pokročil. „Ztráta svobody je součástí reality. Je to jeden z pravděpodobných následků, o kterých všichni jakožto vůdci sociálních hnutí v této zemi víme, že jim možná budeme muset čelit,“ říká Ballesteros na tajně vzniklé nahrávce, propašované z vězení.

V **Jižní Koreji** dochází v současné době k zásadnímu konfliktu mezi vládou na jaře zvolené prezidentky Pak Kun-hje a odborovou organizací sdružující korejské učitele.

Tato organizace má sama o sobě pohnutou historii. Poprvé o ní veřejnost slyšela v roce 1989, kdy se zemí prohnaly protesty dětí a studentů na podporu masově propouštěných učitelů. Hnutí bylo úspěšné, přesto ale trvalo plných 10 let, než byla v roce 1999 odborová organizace korejských učitelů konečně oficiálně uznána státem.

Dnes, o 14 let později, jí hrozí opětovné zrušení poté, co se ocitla v otevřeném konfliktu s vládou. Učitelská odborová organizace totiž eviduje jako své členy několik učitelů, kteří byli ze svých postů propuštěni, což je v rozporu s korejským zákonem upravujícím vznik a fungování odborových organizací. Sám tento zákon je ovšem v rozporu s mezinárodními úmluvami o právech pracujících a fungování odborů. Z tohoto důvodu se také do věci už několikrát vložila ILO (Mezinárodní organizace práce – agentura působící pod hlavičkou OSN, která se zabývá právy pracujících). Tyto aktivity byly nicméně zatím neúspěšné. Korejský stát nadále organizaci neuznává jako legální subjekt, a na výzvy ke změně postoje nereaguje.

Samotní odboráři, stejně jako zástupci ILO, upozorňují zejména na skutečnost, že inkriminovaný zákon je velmi nestandardní. Činnosti podobné té, kterou provádí korejské učitelské odbory, jsou v odborových organizacích v různých zemích světa naprosto běžné. Zdá se tedy, že se jedná o záminku k likvidaci jedné z nejsilnějších odborových organizací v zemi, což může být precedensem pro další omezování práv pracujících.

Naopak pozitivním průlomem je založení celosvětového sdružení odborů zastupujících **pracovníky v domácnosti**, jako jsou například hospodyně, chůvy a podobně. Jedná se o velice důležitý zlom vzhledem k tomu, že tito pracovníci patří ke skupinám vůbec nejohroženějším porušováním práv, a to dokonce i v těch zemích, kde je jinak ochrana pracujících na poměrně slušné úrovni. Jedná se v drtivé většině případů o ženy, kromě toho velmi často o migrantky, na které se zákony o ochraně pracujících platné v dané zemi buď vůbec nevztahují, nebo je pro zaměstnavatele velmi snadné je obejít.

V praxi tak až třetina těchto pracovníků či pracovníc nemá garantovanou ani

zcela základní zaměstnaneckou ochranu, jakou je omezení pracovní doby, právo na pravidelné týdenní volno, minimální mzda nebo adekvátní placení přesčasů. Navzdory určitým posunům, kterých se v této oblasti podařilo dosáhnout za poslední zhruba dva roky, je stále skutečností, že mnoho dotyčných pracovníků a zejména pracovníc je nuceno pracovat mnoho hodin denně, sedm dní v týdnu, a časté jsou i případy, kdy zaměstnavatel odmítne za práci zaplatit. Mnohé ženy a dívky se stávají oběťmi sexuálního zneužívání nebo fyzického týrání.

Nově vzniklá odborová organizace má jako jeden z hlavních cílů prosazovat přijetí tzv. Konvence o pracovnících v domácnosti, která vstoupila v platnost v září a upravuje práva těchto pracovníků. K dnešnímu dni byla ratifikována deseti zeměmi, z nichž většina se nachází v Latinské Americe. Z Evropy jsou to zatím pouze Itálie a Německo, nicméně Rada EU doporučila přijetí také ostatním státům, takže se dá očekávat, že se brzy přidají další.

Masové stávky se v průběhu listopadu chystají v **Itálii**. Důvodem je plánované rozsáhlé propouštění zaměstnanců v bankovním sektoru. Tyto plány počítají se zavřením zhruba tří tisíc poboček různých bank po celé Itálii, což by znamenalo zrušení přibližně 19 tisíc pracovních míst. Italský bankovní sektor je ovšem jeden z nejméně výdělečných v Evropě a experti mluví o tom, že ani toto zeštíhlení nepovede ke stabilizaci situace italských bank. Je tudíž velmi pravděpodobné, že propouštění bude pokračovat.

V zemi, která má už dnes nejvyšší míru nezaměstnanosti od roku 1977 a jednu z nejvyšších v Evropě, by tak přibýly další tisíce nezaměstnaných, mnoho z nich navíc v regionech, kde je situace dlouhodobě nejproblematičtější. Jakousi předehru k masovému propouštění zaměstnanců provedla v září lobbistická skupina bankéřů ABI, když jednostranně rozhodla o zrušení kolektivní smlouvy bankovních zaměstnanců s vysvětlením, že bankovní úředníci jsou „příliš staří, příliš dobře placení a málo flexibilní“.

Italské odbory svolaly první stávku bankovního sektoru za 13 let a slibují si, že dojde ke zvrácení negativního vývoje. Jestli se to skutečně podaří, je otázkou.

„Nemrtvý“ Lenin. K devadesátému výročí Říjnové revoluce

SLAVOJ ŽIŽEK

Tento krátký text autor poskytl v roce 2007 ke kulatému výročí Říjnové revoluce. Vyšel sice již česky ve výboru Podkova nade dveřmi o dva roky později, ale přesto si jej se svolením autora dovolíme čtenářům znovu předložit. A to hned z několika důvodů. Český výbor je již vyprodán. Text svérázně promýšlí, jak se k vztahovat minulosti. Je listopad.

Lev Trockij si do svého deníku zaznamenal sen o mrtvém Leninovi, který se mu zdál v noci na 25. července 1935:

Soudě podle prostředí se to odehrávalo na lodi v kajutě třetí třídy. Lenin ležel na kavalci; já jsem stál nebo seděl vedle něj, už si nepamatuji. S nelíčenými obavami se mne vyptával na mou nemoc. „Podle všeho jsi nervově vyčerpaný, musíš odpočívat...“ Odvětil jsem, že jsem se díky své přirozené Schwungkraft z únavy pokaždé rychle vzpamatoval, ale že tentokrát musí být problém v něčem vážnějším... „V tom případě by ses měl vážně (kladl důraz na to slovo) poradit s lékaři (padlo několik jmen)...“ Namítl jsem, že jsem již řadu lékařů vyhledal, a začal jsem mu líčit svůj výlet do Berlína; tu však můj pohled zabloudil směrem k Leninovi a já si uvědomil, že je mrtvý. Ze všech sil jsem se snažil tuto myšlenku zaplašit, abych mohl rozhovor ukončit. Když jsem skončil s líčením svého terapeutického výletu do Berlína v roce 1926, chtěl jsem dodat: „To bylo po tvé smrti.“ V tu chvíli jsem se zarazil a namísto toho jsem řekl: „Poté, co jsi onemocněl...“

Co asi může znamenat, že Lenin neví o své smrti? Trockého sen lze číst dvěma protikladnými způsoby. Podle prvního čtení děsivě absurdní sen o „nemrtvém“ Leninovi signalizuje, že Lenin neví, že monumentální sociální experiment, který svou autoritou přivedl k životu, skončil katastrofou stalinismu: terorem a nevýslovným masovým strádáním. Mrtvý Lenin, který neví, že je mrtvý, reprezentuje naši vlastní zarputilou neochotu vzdát se grandiózních utopických projektů a akceptovat meze naší situace. Lenin byl smrtelný a dopouštěl se omylů stejně jako každý jiný, a tak je nejvyšší čas nechat ho zemřít, uložit tento obscénní přízrak, který pronásleduje naši politickou164 obrazotvornost, k věčnému spánku a začít se k našim každodenním problémům konečně stavět z neideologické pragmatické perspektivy.

Lenin je nicméně stále živý ještě i v jiném ohledu: je živý v tom smyslu, že ztělesňuje to, co Alain Badiou nepokrytě platónským způsobem označuje jako „věčnou ideu“ univerzální emancipace, neuhasitelnou žížeň po spravedlnosti, kterou

nedokáže zničit žádná porážka ani katastrofa. V této souvislosti bychom si měli připomenout Hegelova obdivná slova z *Filosofie dějin* určená Velké francouzské revoluci:

Říkalo se, že francouzská revoluce vyšla z filosofie, a ne bez důvodu byla filosofie nazvána světovou moudrostí (*Weltweisheit*), neboť je nejen pravdou o sobě a pro sebe jako čistá podstatnost, ale i pravdou, pokud ožívá ve světskosti. Netřeba se ohrazovat proti tvrzení, že prvním popudem revoluce byla filosofie. [...] Od doby, kdy je Slunce na obloze a planety kolem něj obíhají, se nevidělo, že by se člověk opíral o hlavu, tj. o myšlenku, a podle ní stavěl skutečnost. [...] teprve teď člověk dospěl k poznání, že myšlenka má řídit duchovní skutečnost. Byl to tedy nádherný východ slunce. Tuto epochu oslavovaly všechny myslící bytosti. V tomto čase vládlo vznesené dojetí, světem prochvívalo duchovní nadšení, jako kdyby se teprve nyní došlo ke skutečnému smíření božského principu se světem (G. W. F. HEGEL, *Filosofie dějin*, 2004, s. 280–281).

Tento postoj nicméně Hegelovi nebránil ve střízlivé analýze vnitřní nutnosti, podle které se tato exploze abstraktní svobody musí zvrátit ve svůj protiklad, v sebe-destruktivní revoluční teror; nikdy bychom však neměli zapomínat, že Hegelova kritika je imanentní, že v zásadě akceptuje elementární principy Velké francouzské revoluce. A naprosto stejně bychom měli přistupovat i k Říjnové revoluci: v celých dějinách lidstva to byl první případ úspěšné revolty chudých a vykořisťovaných — egalitářská univerzalita se prosadila navzdory všem hierarchickým strukturám. Revoluce se stabilizovala do nového sociálního řádu, byl stvořen nový svět, jemuž se jako by zázrakem, navzdory nevýslovnému ekonomickému a vojenskému tlaku a izolaci, podařilo přežít. To byl bezesporu „nádherný východ slunce. Tuto epochu oslavovaly všechny myslící bytosti.“

Před pár lety John Berger učinil trefnou poznámku na adresu francouzského plakátu propagujícího Selftrade, na internetu působící společnost pro investiční

brokery: pod obrázkem srpu a kladiva, odlitých z masivního zlata a osázených diamanty, čteme titulek: „Co kdyby z obchodu s cennými papíry profitoval každý?“ Strategie tohoto plakátu je zřejmá: obchodování s cennými papíry dnes splňuje kritéria egalitářského komunismu, tzn. může se ho účastnit každý. Berger se pouští do jednoduchého duševního experimentu: „Představte si ve dnešních sdělovacích prostředcích kampaň, jež by využívala svas-

tiku odlitou z masivního zlata a osázenou diamanty! To by samozřejmě nefungovalo. Proč? Svastika se obracela na potenciální vítěze, nikoli na poražené. Dovolávala se nadvlády, nikoli spravedlnosti." Oproti tomu se srp a kladivo dovolávají naděje, že „dějiny by nakonec měly být na straně těch, kteří bojují za bratrskou spravedlnost." Ironie tkví v tom, že v okamžiku, kdy byla tato naděje oficiálně prohlášena za mrtvou dominantní ideologií „konce ideologií", je paradigmatické „postindustriální" podnikání (lze si snad představit postindustriálnější druh podnikání, než je obchodování s akciemi po internetu?) nuceno mobilizovat tuto dřímající naději, aby oznámilo světu své poselství. Naším úkolem tedy zůstává zopakovat leninský impuls, tj. vdechnout nový život této naději, která nás nepřestává pronásledovat.

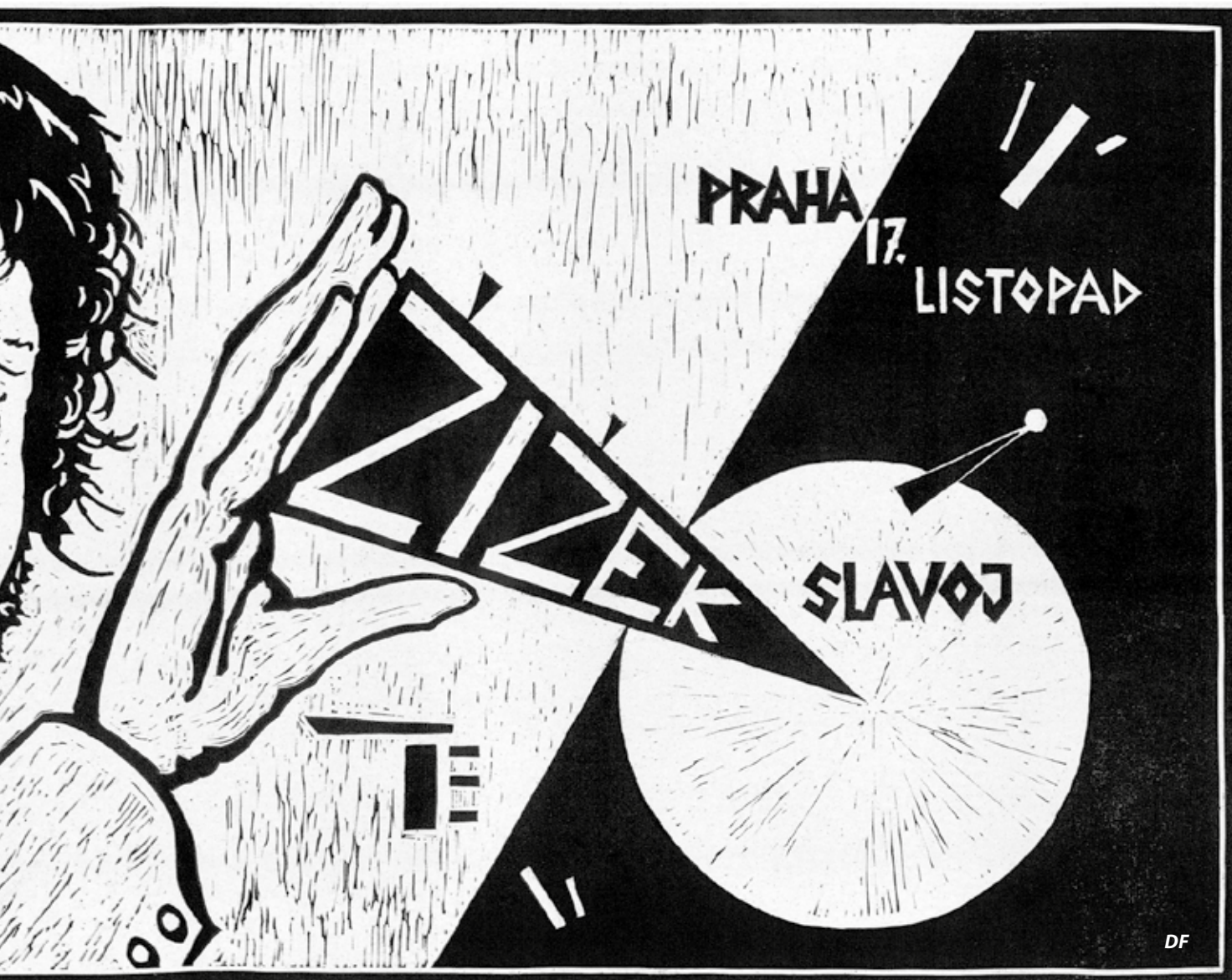
Unikátní konstelaci, která umožnila revoluční převzetí moci v říjnu 1917, nelze oddělit od pozdějšího stalinistického obratu; samotná konstelace, jež dala

vzniknout revoluci (nespokojenost rolníků, dobře organizovaná revoluční elita atd.), byla později příčinou stalinistické deformace — právě v tom tkví největší *tragédie* leninismu. Proslulá alternativa Rosy Luxemburg „socialismus nebo barbarství" skončila ironickým ztotožněním těchto dvou protikladných termínů: barbarstvím byl takzvaný „reálný socialismus".

Zopakování původního leninského impulsu neznámá tedy žádný návrat k Leninovi — *zopakovat původní leninský impuls znamená přiznat si, že „Lenin je mrtvý", že jeho specifické řešení selhalo, že selhalo dokonce monstrózně, ale že v něm byla obsažena utopická jiskra hodná záchrany. Zopakovat původní leninský impuls znamená rozlišovat mezi tím, čeho Lenin skutečně dosáhl, a polem možností, které se mu podařilo otevřít, rozpoznat napětí mezi tím, čeho docílil, a další dimenzí, tedy tím, co bylo „v Leninovi víc než Lenin sám". Zopakovat původní leninský impuls znamená zopakovat nikoli*

to, co Lenin *udělal*, ale to, co se mu *udělat nepodařilo*, využít příležitosti, kterou on sám *propásl*. Dnes nám Lenin připadá jako postava z jiné doby; nejde ani tak o to, že by pro nás jeho koncepce, jako například centralizovaná strana, představovaly nějakou „totalitární hrozbu". Jde spíše o to, že patří do jiné epochy, k níž se již nejsme s to náležitě vztahovat. Avšak namísto toho, abychom tento fakt chápali jako důkaz, že se Lenin přežil, bychom možná měli riskovat přesně opačnou domněnku: co když je tento Leninův zdánlivý anachronismus naopak příznakem toho, že je něco špatně s naší epochou? Co když okolnost, že pocítujeme Lenina jako něco irelevantního, jako něco, co je „mimo rytmus" s *naší* postmoderní dobou, svědčí o něčem mnohem znepokojivějším, totiž o tom, že „mimo rytmus" je samotná naše doba, že se z ní vytrácí jistá historická dimenze?

Text vyšel ve výboru esejů Podkova nade dveřmi (2009)

DF

Záchranná brzda – zneužití se trestá

ADAM BARTOŠ, TOMÁŠ KORDA

„Dějiny jsou dějinami třídních bojů.“ Tuto proslulou, byť v očích mnoha hroživou větu, z Manifestu Komunistické strany jsme si vypůjčili pro název rubriky „Z dějin třídních bojů“, kterou vydáváme počínaje minulým číslem. Připomínáme v ní vybrané události dějin. Bylo by z naší strany nekorektní, když takto listujeme minulostí, předstírat nestrannost. Ale ztráta objektivit není něco záporného, nýbrž vzhledem k tomu, že neutrální vhléd do dějin je sám o sobě iluzí, není přiznání strannosti žádnou ztrátou, ale pozitivním pohybem k hlubšímu poznání dějin. Zaujetí pozice se projevuje ve dvou ohledech. Zprvčím, na jaké události je kladen v dějinách zřetel. V tomto případě mluví rubrika sama za sebe. Ale v druhém ohledu, ohledu metodologickém, se zaujetí pozice neprojevuje tím, k čemu se člověk vztahuje, nýbrž tím, jakým způsobem na to nahlíží.

Tak ztráta objektivit a tzv. „vědeckého“ přístupu k dějinám je vskutku pouze zdánlivá. Žádný moment historie nemá sám o sobě žádný význam, ale ten mu je vdechnut až interpretací, až optikou, kterou na něho přítomnost nahlíží. Historie je tedy vždy naší historií. Naši je však nejen v tom ohledu, že jsme to my (naše přítomnost), kdo historii konstruuje, ale též jsme to my, lidé, kdo reálné historii vytvořili. Nikdo jiný než lidé ji vytvořit nemohl. Žádná historická nutnost, žádný vyšší zákon trhu. Žádná mocnost totiž neleží za hranicemi našeho světa. Žádný loutkář, který by tahal za nitky a utvářel lidské dějiny, neexistuje.

Naopak tento hybatel dějin už vůbec tím, že je kladen do zázemí, nemůže být něčím reálně existujícím a tak ani něčím (empiricky) poznatelným, ale musí jít z definice o „pouhou“ myšlenku, která je výsledkem výkonu lidského vědomí, jež si její pomocí vysvětluje, co se vlastně v dějinách odehrálo. Tato myšlenka zahalená za oponou, na jejímž pozadí se dějiny odvíjejí, je forma, kterou přítomnost vrývá do minulosti. Tím utváří obraz minulosti, nebo přesněji řečeno rámuje minulost do celku, čímž minulosti dává formu. Přítomnost tím, že shlíží do minulosti a udílí jí tímto formou či tvar, je oním tajemným zázemím ležícím za oponou, kam se sbíhají všechny nitky, jimiž loutkář tahá. Sama přítomnost je tedy oním loutkářem, který utváří dějiny. My tady a teď jsme pány dějin. Pravdou dějin je proto okamžik, kdy dějiny poznají svého pána, neboli, což je totéž, když si pán dějin uvědomí, kým vlastně je. Dějiny na nás kle-

paly každým okamžikem a každou vteřinou si historické dění žádalo, aby se k němu pán nechoval macešsky a aby se přiznal ke své zodpovědnosti.

Na druhé straně je však též faktem, že „nemáme čas prožívat pravá dramata existence, jež jsou nám určena.“ Život protéká mezi prsty navzdory naší snaze nasát jeho intenzitu. Neznáme přesný význam toho, co v životě zakoušíme a co vpravdě děláme, ale děláme to. „Tím stárneme. Ničím jiným. Vrásky a stopy v obličeji jsou záznamy velkých vášní, neřestí, poznatků, jež nás navštívily; ale my, panstvo, jsme nebyli doma.“ Když se děly dějiny, když dnes minulé bylo ještě přítomné, když se dramata života odehrávala, byli jsme to my, lidé, kteří stáli za oponou a tahali nitkami, ale byli jsme to též právě my, kteří mínili, že jsou pouhé loutky v rukou druhých, v rukou vyšších principů. Zažívali jsme, byli jsme u toho, když se to stalo, ale unikala nám pravá podstata toho, co se dělo a co jsme prožívali. Nejzazší důsledky našich činů jsme nedohlédli. Tím jsme stárli, tím, že se na nás podepisovala a zařezávala se do nás dramata historie, jejíž jsme nyní dědici a tudíž její pravdou.

Oplakávat minulost, pietně ji stavět pomníky, truchlit nad promarněnými příležitostmi, omlouvat se, že jsme dějinám neotevřeli, když zrovna klepaly, přemítat, tonout ve snech o jiné minulosti, ve které bychom nechybovali, kát se z našich omylů a utvrdovat se v přesvědčení, že se jich již nikdy nedopustíme, však není důvod k tomu takto plačtivě shlížet k minulosti a tím ji konzervovat. Beztak minulost – jakožto naše součást – chce být u nás. Minulost má totiž pud se zpřítomnit. Má pud oživit bývalé v čerstvém nyní. Má pud ze sebe vykresat jiskru, jíž zažehne přítomnost. Má pud stát se svobodnou vzpomínkou a nikoli minulostí uzemněnou svým hutným historickým obsahem. Má pud se uzavřít a svůj veškerý historický materiál uzávorkovat. Má pužení ho znicotnit, odpoutat se od něho a sama muzea – tyto konzervanty rámuující minulost – poslat do archivu. Minulost má pud nebýt ničím víc než vzpomínkou. Tedy ničím méně než pravdou minulosti. Tou, že panstvo nebylo doma.

K tomu je však nutno dodat ponaučení z dvacátého století, pravdu historie „socialismu v jedné zemi“, že panstvo být doma nikdy nemůže, neboť být doma není nic, jen pochopení této nemožnosti: pochopení nemožnosti stát za oponou. Uvědomění, že nikdo, žádný filosof na trůně, nemůže

nazřít dějinnou nutnost, překročit svou dobu a být tím, kdo ví, co činí, protože nelze myslet podstatu svých činů se všemi jejich důsledky souběžně s jejich konáním. To lze až zpětně, až když jsou učiněny. Nikdo nemá čas prožívat pravá dramata své existence.

Kdo s železnou sveřepostí míní, že přesto ví, co činí, vzdává se tím reflexe na své jednání a následkem toho povyšuje každý svůj nahodilý čin na nezpochybnitelné dogma (tak jako byly některé pochopitelné taktické ústupky etablovanou socialistickou mocí ihned interpretovány jako závazná strategie a podle taktických ústupků se přepisovala teorie). Takový člověk jako by prospal celé dvacáté století. Ničemu se nenaučil a nic nepochopil. Ani prostý fakt, že dějinná nutnost je vlak, který na žádném nástupišti nestaví. Nikde do něho nelze nastoupit a domnívat se, že se tím zbavíme etické zodpovědnosti za všechny důsledky našich činů, včetně těch nezamýšlených.

Právě přiznání si zodpovědnosti za nezamýšlené důsledky našich činů a uznání, že jde o naše činy, nutí člověka si uvědomit, že opět nebyl doma, když utvářel dějiny, a že opět neseděl ve vlaku, kterým měl tentokrát dohonit Západ. Uvědomění mu rozpouští iluzi, že může být pánem toho, co činí. Léká se vlastních činů a toho, co konal, když mínil, že konal po vůli dějinné nutnosti. Princip, kterým se řídil a který jeho jednání udílel punc správnosti, se mu odhaluje jako chybný. Toto poznání, že není pánem svého jednání, ho vypuzuje z vlaku dějin. Nabývá poznání, že mu vlak dávno ujel a že mu dějiny protékaly mezi prsty, právě když mínil, že je utváří.

Ti, které si připomínáme, nejsou hodni zmínky proto, že nastoupili do vlaku dějin směřujícího správným směrem (vstříc socialismu), ale naopak proto, že v rozporu s předpisy zatáhli za záchrannou brzdu. Vymrštění vpřed padli pod koleje brzdícímu vlaku. Jejich neblahý osud jedněm říká: nikdy netahej za záchrannou brzdu. Zato druhým: kdo je tím strojvedoucím, že nezbrzdil? Těm věnujeme novou rubriku. Ti mohou vykoupit nezdařené pokusy zastavit vlak. Dějiny jsou plné těchto pokusů – jsou totiž jejich motorem.

Zdroj citací: BENJAMIN Walter: Literárně-vědné studie, s. 245.

✉ tomas.korda@socsol.cz

Z dějin třídních bojů – Německo 1918, Jižní Afrika 1913, Řecko 1973

Mluvit o dějinách třídních bojů se s přihlédnutím ke známé formulaci z Manifestu Komunistické strany zdá nadbytečné. Nejsou dějiny bez třídních bojů. Není však nadbytečné uvádět příklady, na kterých se toto zjištění může poměřovat. Boj pokračuje a příklady táhnou!

3. LISTOPADU 1918 POVSTÁNÍ KIELSKÝCH NÁMOŘNÍKŮ

Před pětadevadesáti lety vypuklo v Německu povstání námořníků a dělníků vojenského přístavu v Kielu, které zahájilo tzv. listopadovou revoluci. První světová válka se tehdy chýlila ke konci, a ve vyčerpaném Německu se již šířilo vědomí, že je prohraná.

Když na konci října vojenské velení z čistě prestižních důvodů rozhodlo o vyslání námořnictva do poslední bitvy, začali se vojáci bouřit proti zbytečnému zabíjení: na několika lodích odmítli námořníci zvednout kotvu, zatímco na jiných sáhli k otevřeným sabotážím. Vzbouřenci byli rychle zatčeni.

Prvního listopadu se zhruba dvě stě padesát námořníků a topičů sešlo v kielském Domě odborů a usnesli se na požadavku jejich propuštění. Když důstojníci odmítli přijmout jejich delegaci, a místo toho byl následujícího dne dům obsazen, shromáždilo se 3. listopadu na popud dělnických aktivistů z Nezávislé sociální demokracie (USPD) několik tisíc lidí na hlavním náměstí a s heslem „mír a chléb“ se vydali ke káznici. Tam byli uvítáni střelbou, kterou někteří demonstranti opětovali a již padlo za oběť sedm mrtvých.

Nazítří již Kiel zachvátilo všeobecné povstání, po celém městě vznikaly vojenské a dělnické rady po sovětském vzoru. Tou dobou se do dění zapojila i oficiální sociální demokracie (SPD), která se ovšem snažila hnutí spíše zadusit: od října byla vládní stranou a povstání jí překáželo v dosažení vytoženého kompromisu se starými strukturami. Rozšíření rad do většiny velkých měst ovšem zabránit nedokázala a 9. listopadu byla nucena vyhlásit s těžkým srdcem republiku.

Zatlačit dělnické rady do pozadí se jí však nakonec podařilo. Pomohlo jí k tomu i to, že se ze začátku omezovaly na požadavky ohledně skončení války a lepšího zacházení s vojáky, zatímco změna společenských poměrů se do jejich hledáčku dostávala jen pomalu. V dalších měsících pak sociálně demokratická vláda udělala snahám o radikální dovršení revoluce krvavě přítrž. Přesto listopadová revoluce ve své první fázi dokázala dotlačit reformistickou levici k větším změnám, než zamýšlela.

6. LISTOPADU 1913 HORNICKÉ PROTESTY V JIŽNÍ AFRICE

Před sto lety se v Jižní Africe uskutečnil protestní pochod indických horníků, jehož iniciátorem byl Mahátma Gándhí, který v zemi v letech 1893 až 1914 pobýval. Ten od svého příjezdu vystupoval proti diskriminacím, jimž byli indiští přistěhovalci vystaveni – již v roce 1894 založil organizaci Indický krajanský kongres (NIC).

Na začátku dvacátého století již měl promyšlenou strategii nenásilného odporu, kterou uplatnil například roku 1906, kdy na tři tisíce Indů odmítlo nosit vnitřní pasy, které jim vláda nařízením vnutila za účelem kontroly jejich pohybu. Vláda následně couvla a opatření odvolala.

V roce 1913 se Indové opět vzepřeli, tentokrát proti nové zvláštní dani, která na ně byla uvalena a která postihovala zejména horníky. Protest vyvrcholil 6. listopadu několika denním pochodem, jehož se účastnily dvě tisícovky převážně horníků a kolem sto padesátí žen a dětí. Pro svou účast byl Gándhí zatčen, záhy propuštěn na kauci, načež se ihned znovu přidal k pochodu a byl podruhé zatčen.

Vládě bylo nicméně jasné, že jeho hnutí je silou, s níž musí počítat. Tak s ní mohl Gándhí v červenci 1914 dojednat řadu kroků zlepšujících postavení Indů v Jižní Africe: kromě zrušení sporné daně šlo o uznávání hinduistických a muslimských sňatků nebo o usnadnění spojování rodin.

Krátce na to Gándhí ze země odešel a již v následujícím roce se zapojil do boje proti britské nadvládě v Indii. Během dvaceti let strávených v Africe si Gándhí postupně utvořil představu o metodách boje, které později použil doma – zejména teorii nenásilí. Vývoj jeho názorů se však neomezil jen na to. Zatímco původně uznával nadřazenost bělochů v Africe a šlo mu pouze o to, aby Indové nebyli řazeni na úroveň černochů, časem se dopracoval i k myšlence rovnosti všech ras.

Také v samotné Jižní Africe měla jeho činnost dopad i po jeho odchodu: jeho taktikami se inspirovali černoši ve svém boji proti rasové segregaci, na kterém se často podíleli i Indové, a výrazné uplatnění našly mimo jiné v kampani občanské neposlušnosti z roku 1952.

17. LISTOPADU 1973 ZÁSAH PROTI STUDENTSKÉ STÁVCE V ŘECKU

Před čtyřiceti lety byla v Řecku násilně rozehnána studentská stávka proti tzv. diktatuře plukovníků. Stávka byla vyvrcholením dlouhodobé nespokojenosti s vojenským režimem, který zvláště silně postihoval i studentské prostředí – zmiňme jen politiku „morální obrody“, která se projevovala například šikanováním mládeže za „nevhodné“ oblečení nebo za nošení dlouhých vlasů.

Největší odpor však vzbuzovalo odvádění politicky špatně zapsaných studentů na vojnu. Proti němu již v únoru 1973 vypukla stávka na aténské právnické fakultě, kterou brutálně ukončila policie. Další vzpoura vzplála 14. listopadu na aténské polytechnice, kde se studenti opevnili v budově a tři dny amatérským rádiem, sestaveným díky výbavě univerzitní laboratoře, vysílali do města prosby o pomoc.

Před polytechnikou se rychle shromáždily tisíce převážně mladých demonstrantů. Mezi požadavky stávkujících zaznívalo kromě konce diktatury i vystoupení Řecka z NATO a uzavření amerických vojenských základů na řeckém území (USA byly v zemi velmi nepopulární pro svou podporu plukovníckého režimu). 17. listopadu v raních hodinách zasáhla proti škole armáda – hlavní vchod do polytechniky vylomila pomocí tanku. Odhady počtu mrtvých toho dne kolísají mezi čtyřiceti a cca devadesáti. Krveprolití ukázalo neupřímnost částečné liberalizace, kterou režim od začátku roku nastoupil a za kterou o týden později udělal tečku převrat uskutečněný stoupenci tvrdé linie.

To už ovšem byly dny diktatury sečteny. V červenci 1974 se natolik zdiskreditovala neúspěšnou intervencí na Kypru, že ztratila podporu elit a přišla o moc palácovým převratem, který obnovil parlamentní systém. I když studentská vzpoura neměla na tyto události již žádný vliv, může i dnes sloužit jako vzor odporu proti nespravedlivé moci.

✉ martin.churan@socsol.cz

Jiné 11. září

40 let od pádu Allendeho vlády

Filmografická poznámka

ZDENĚK JEHLIČKA

V minulém čísle jsme navázali bibliografickou poznámkou a v tomto předkládáme druhý a poslední dodatek shrnující filmovou tvorbu tematizující Allendeho vládu ukončenou vojenským pučem.

ZÁPAS PATRICIA GUZMÁNA O NOVÉ CHILE

Jedno z nejvýraznějších filmových zpracování Allendeho vlády nabízí dokumentární snímky známého chilského režiséra a scénáristy Patricia Guzmána. Celosvětového uznání si získala hlavně třídílná kronika *The Battle of Chile*, ve které Guzmán společně s pěti kolegy zachytili politický vývoj Chile během devíti měsíců, které předcházely Pinochetově puči ze dne 11. září 1973.

V prvním díle nazvaném *The Insurrection of the Bourgeoisie* (1975) sledujeme bezprostřední reakce různých skupin především městského obyvatelstva na Allendeho vládu a naděje vkládané do nadcházejících kongresových voleb, konaných v březnu 1973, které Allendeho koalice lidové jednoty s přehledem vyhrála. Režisér klade do kontrastu nadšení a radostnou víru Allendeho stoupenců především ze středních a nižších sociálních vrstev oproti arogantní zlosti příslušníků vyšších tříd. Filmem se mihne mátožná postava paničky z vyšších kruhů, Alejandriny Coxové, jejíž silniční provokace povede k abdikaci Allendemu oddaného náčelníka generálního štábu Carlose Pratse (a jeho nahrazení Pinochetem). Díl končí smrtí argentinského kameramana Leonarda Henrichse při nezdařeném „tankovém puči“ z června 1973. Tento a navazující díl *The Coup d'état* (1976), který v horečnatých pouličních sekvencích rozvíjí tematiku rozdělené společnosti a jejího posunu ke konečnému rozuzlení, mohli diváci vidět na festivalu Jeden svět v r. 2004. Některé přenosy projevů hlavních nositelů revolučního pohybu, především Allendeho a předsedy strany MIR, charismatického Miguela Espinosy, stejně jako záznamy televizních vystoupení jsou cennými zdroji chilské politické diskuse z období vlády Lidového sjednocení. Závěrečný díl trilogie nazvaný *Popular Power* (1979) byl promítnut letos v září při příležitosti 40. výročí Pinochetova puče. I když se jedná o díl zdánlivě nejméně „akční“, téměř bez hlavních politických aktérů a událostí, je o to zajímavější, že

velmi podrobně sleduje nesčetné diskuse jednotlivých pracovních kolektivů. Popisuje samoorganizaci práce a zásobování v době odstávek majitelů továren a bojkotu autodopravců, stejně jako problémy spojené s agrární reformou a snahou o kolektivizaci zemědělské výroby. Až příznačný je závěrečný rozhovor vedený revoluci nakloněným manažerem s horníkem měděných dolů, když konstatují nemožnost plánování a rozvoje znárodněného podniku v rámci stále ještě kapitalistického státu a předznamenávají vývoj již za hranicemi možností Allendeho vlády. V lomozu a prachem zamořené oblasti měděných dolů jen krátce před Pinochetovým pučem doléhají na diváka poslední slova z rozhovoru, kterým je čtyřhodinový dokument Patricia Guzmána ukončen: „Teď nebo nikdy, souduhu; teď nebo nikdy“ a „Ještě se uvidíme“.

Po premiéře v Cannes získala Guzmánova epická freska celkem osm hlavních cen na různých mezinárodních festivalech. V samotném Chile byl dokument poprvé veřejně uveden za osobní účasti režiséra až v r. 1997.

Po pádu Pinochetova režimu natočil Patricio Guzmán volné pokračování svého úspěšného dokumentu s názvem *Chile, Obstinate Memory* (1996). V tomto komorně laděném snímku se režisér svěřuje s vlastní reflexí Chile po svém návratu do vlasti. Po více než dvaceti letech se vrací s účastníky tehdejších událostí na místa původního natáčení, když např. zpovídá bývalé členy Allendeho ochranky, zachycuje jednotlivé lidské příběhy během Pinochetovy diktatury a s odstupem i názorové posuny jejich aktérů.

Období krutosti Pinochetovy vlády se věnuje i Guzmánův poslední dokument *Nostalgia for the Light* (2010), ve kterém režisér rozvíjí motiv kosmického a dějinného času. Předlohou snímku mu je poušť Atacama na severu Chile, která je jako nejsušší na světě pro svou čistotu vyhledávaným místem astronomů. Jde však zároveň o místo, kde byli ve zdejších opuštěných

továrnách na ledek věznění během Pinochetovy diktatury jeho odpůrci, kam své oběti vyvážela a kde vraždila pověstná Karavana smrti a kde byli nepohodlní zaživa shazováni z letadel. Film, který byl v r. 2011 uveden na festivalu dokumentárních filmů v Jihlavě, tak sleduje snahu několika pozůstalých dopátrat se osudu svých blízkých.

ZAMĚŘENO NA SALVADORA ALLENDEHO

Svůj předchozí natočený materiál zužitkoval Patricio Guzmán i v poněkud adoračním biografickém dokumentu *Salvador Allende* (2004). Charismatický socialistický prezident se stal námětem hned několika filmů, jmenujme alespoň snímek Patricia Henríqueze *El ultimo combate de Salvador Allende* (1999) či díl Felipa Very z televizní série *Grandes chilenos* (2008). V této chilské době pořadu britské BBC byl televizními diváky za „největšího Chilana“ zvolen Salvador Allende (v první desítce se mj. umístili i folkové zpěvák Victor Jara, umučený čtyři dny po převratu na santiagském Národním stadionu, a básník a držitel Nobelovy ceny za literaturu Pablo Neruda, který přežil svého přítele Allendeho o pouhých dvanáct dní).

NOVÁ VLNA MIGUELA LITTÍNA

Na rozdíl od svého vrstevníka Guzmána se režisér a scénárista Miguel Littín, po otci poloviční Palestinec (v Chile žije mimo domovinu největší komunita Palestinců vůbec), proslavil hraným filmem *El Chacal de Nahueltoro* (1969), dramatizací reálného příběhu alkoholického a násilnického rolníka. Snímek se stal na přelomu 60. a 70. let minulého století symbolem nové latinoamerické filmové vlny. Po Pinochetově puči však musel Littín, podobně jako řada dalších filmových tvůrců, opustit vlast, usadil se v Mexiku a začal točit dokumenty a politické filmy.

Po hraných snímcích jako byly *Actas de Marusia* (1976) o násilném potlačení hornické stávký v chilské provincii Antofagasta v r. 1925, *Alsino y el cóndor* (1982) z prostředí Američany podporované války kontras proti

▼ Transparent z demonstrace proti vojenskému puči v Chile, autor neznámý Vysoká škola umělecko-průmyslová v Praze, ČSSR, 70. léta, z archivu Pavla Karouse

sandinistické vládě v Nikaragui či *El recurso del método* (1978), dramtizaci knihy kubánského autora magického realismu Aleja Carpentiera, přichází Littín s dokumentárním zpracováním své tajné návštěvy Chile, *Acta General de Chile* (1986). V několikadílném dokumentu sleduje Littín stav země pod Pinochetovou diktaturou, zpovídá běžné obyvatele, pozůstalé obětí Pinochetovského režimu i účastníky odboje z levicové Vlastenecké fronty Manuela Rodrigueze (*Frente Patriótico Manuel Rodríguez*, FPMR), navštívuje chilský venkov, santiagská zákoutí i okolí tehdy uzavřené přímořské chaty Pabla Nerudy na Isla Negra. O Littínově tajné cestě do Chile se můžeme dočíst v jejím literárním zpracování od Garcíi Márqueze, která vyšla v r. 2007 v českém překladu pod názvem *Dobrodružství Miguela Littína v Chile*.

Když Miguel Littín na své tajné misi překračoval v Ohňové zemi argentinsko-chilskou hranici a plavil se patagonskými kanály dál do chilského vnitrozemí, nejspíš ještě nevěděl o pinochetovském koncentračním táboře zřízeném na Dawson Island. Již na počátku 20. století sloužil tento nepřítivý chladný ostrov bičovaný studenými větry Pacifiku k internaci domorodého indiánského obyvatelstva kmene Selknam (dobývání jižní Patagonie věnoval Littín film *Tierra del fuego* z r. 2000). Během pinochetovské diktatury zde byl pod označením "ostrov 10" zřízen koncentrační tábor, ve kterém byli pod kontrolou chilského námořnictva drženi členové Allendeho vlády a stovky dalších podezřelých. Littínův hraný snímek *Dawson Isla 10* (2009) rekonstruuje utrpení těchto chilských politických vězňů.

ZMIZELÝ NAVŽDY

K několika tisícům chilských obětí pinochetovských represálií, jejichž trnitá cesta vojenskou diktaturou začala bezprostředně

po puči v září 1973 na santiagském Národním stadionu, kde bylo zadrženo na 12 tisíc podezřelých, mnozí z nich mučení a zabiti (jak ukazuje dokument *Estadio Nacional* z r. 2003) a pokračovala přes mučírny vily Grimaldi, Londres 38, koncentrační tábory jako byl Dawson Isla, věznice v poušti Atacama a jiné, je třeba připočíst i několik zahraničních osob bez chilského občanství, nebo s dvojím občanstvím, které je však nijak nechránilo před zvůlí vojenského režimu. Kromě nejznámějších – britské lékařky Sheily Cassidyové, která mučení přežila, a španělsko-chilského diplomata OSN, Carmela Soría, který mučení podlehl – jsou uváděni i dva zmizelí Američané, Charles Horman a Frank Teruggi. Ti byli po převratu chilskými bezpečnostními složkami vyvěšeni ze svých domovů, mučení a zabiti. Zápas Hormanovy rodiny za spravedlnost a snahu představitelů USA jí v tom zabránit zdramatizoval režisér Costa Gavras ve filmu *Missing* (1982), za který byl následně žalován americkým ambasadorem v Chile během Pinochetova puče, Nathanielem Davisem. Hormanova rodina nakonec zveřejnila závěry soudu obviňující CIA ze spoluúčasti na vraždě jejich syna.

LARRAÍNOVA TRILOGIE

Tento stručný seznam tématické filmografie by nebyl úplný bez uvedení aktuální volné trilogie mladého chilského režiséra Pabla Larraína reflektující Pinochetovu diktaturu. Larraín věnuje každý ze tří snímků jednomu z období patnáctiletého vojenského režimu a podle toho volí filmový jazyk, aniž by cokoliv ubíral na divácké atraktivitě.

První ze série nese název *Tony Manero* (2008), dějově je zasazen do okrajové čtvrti Santiaga de Chile konce 70. let a sleduje příběh padesátiletého Tony Manera, který fascinován výkonem Johna Travolty z kultovního filmu *Horečka sobotní*

nocí, přehrává jeho taneční číslo každý víkend po místních barech. A zatímco se Manero, uhranut svým vlastním úspěchem z pozvání na vystoupení do státní televize, dopouští pro věrné ztvárnění své role drobných krádeží, jeho taneční partner je jako člen odboje mučen příslušníky tajné policie DINA.

Tony Manero, který byl za Chile v r. 1988 nominován na Oscara, se do českých kin doposud nedostal, na rozdíl od dvou dalších filmů trilogie, *Post Mortem* a *No*.

Minimalistický snímek *Post Mortem* (2010) sleduje vojenský převrat z 11. září 1973 očima pracovníka santiagské márnice Maria Corneja, do které je mezi oběťmi puče přivezeno k identifikaci i tělo prezidenta Allendeho. Po celou dobu provází diváka tísnivě vypjatá atmosféra posledních hodin před pučem, kdy je intimní ticho Mariova staromládeneckého bytu na poklidném santiagském předměstí nabouráváno hlučnými pouličními demonstracemi a kdy se jeho osobní zápas o vyvolenou obstarožní tanečnici mísí s politickým bojem o podobu země. Závěrečná scéna, ve které Mario místo toho, aby jen ukryl levicové aktivisty, je fakticky zahrabává pod hromadou haraburdí, symbolicky spojuje jeho osobní frustraci z nenaplněného života s pohřbeným snem o lepší budoucnosti Chile.

Zatímco se film *Tony Manero* věnuje období vrcholné pinochetovské diktatury, *Post Mortem* jejimu začátku, a oba vykrešlují portréty patologických outsiderů jako reprezentantů své doby, sleduje závěrečný díl Larraínova trilogie, snímek *No* (2012), poprvé události bezprostředně ovlivňující politické dění – Pinochetovu prohru v referendu r. 1988 o svém dalším působení v prezidentském úřadě. Paradoxem Larraínova výkladu je přitom to, že Pinocheta v referendu neporazily vznosné ideje Salvadora Allendeho, ani zvěrstva vojenské diktatury, ale specialista na komerční reklamu, který nabídl demokracii jako atraktivní marketingový produkt a oproti zkosnatělé prezentaci staré diktatury postavil pružnou propagandu nového kapitalistického trhu.

Jakoby po všech krutostech vojenského režimu a neoliberálních experimentech porazily nakonec Pinocheta stejné síly, které jej dostaly k moci a které vedly i ke svržení Salvadora Allendeho. Síly zhmotněné v zájmech kumulativního kapitálu, jež nechtěl být vázán demokratickou kontrolou národního státu, a který vojenský obojek, jež tak ochotně pomohl lidem navléci, se stejnou lehkostí opustil ve chvíli, kdy se mu jevil už příliš obnošeným, aniž by přitom reflektoval jediný rozpor, jenž svým působením do společnosti vnesl. A v tom je poučná chilská zkušenost pro dnešek.

What Is A Pig?

"A low natured beast that has no regard for law, justice, or the rights of people; a creature that bites the hand that feeds it; a foul, depraved traducer, usually found masquerading as the victim of an unprovoked attack."

Anarchista. Poznámky k románu

TOMÁŠ SCHEJBAL

V roce 2013 vyšel román spisovatelky Magdalény Platzové, v němž se červenou nití umělecky protkávají příběhy anarchistů konce 19. a začátku 20. století s příběhem dnešních aktivistů hnutí Occupy Wall Street.

PŘÍBĚHY VZPOUR

Kompozice díla pracuje s typicky postmoderním rozbitím jednoho ústředního vyprávění, které se tříští do dvou. Prvním z vyprávění je příběh anarchisty Andreje B., jenž se odehrává koncem 19. a počátkem 20. století. Andrej B. je ruský Žid, který emigroval do USA. Román se vedle politických aktivit soustředí také na osobní život a vztahy jeho hrdinů. Významnou roli hraje v románu vztah Andreje B. s Friederike, jež představuje prababičku vypravěče Jana.

Druhý příběh se týká vypravěče Jana, českého studenta historie, který roku 2011 přijíždí do New Yorku, aby zde pátral v archívech po informacích o vztahu jeho prababičky s Andrejem B. Setkává se zde přitom s anarchistickými aktivisty, kteří v září téhož roku rozbili své stanové městečko v Zuccottiho parku na Manhattanu a pokusili se vytvořit revoluční hnutí.

Do této poměrně útlé knihy se – i přes poněkud nudné citace soukromých dopisů, které zde působí jaksí nadbytečně – podařilo vtěsnat výživnou literární a intelektuální stravu. Na stavbě literárního textu může vní-

mavější čtenář postřehnout, že z fragmentů mnoha různých příběhů vyrůstá příběh nový, který prožíváme s hlavním hrdinou. Ten barvitě popisuje revoltu proti globálnímu kapitalismu a ukazuje, že je možné vyběhnout z bahna postmoderní fragmentace, a to i v politickém boji a v umění.

Z dnešního hlediska je samozřejmě zajímavější druhý příběh, kterým kniha začíná i končí. A sice příběh, ve kterém se Jan seznamuje se stanovým městečkem obklopeným policií a kde se setkává s aktivisty a jejich debatami.

V NEW YORKU 2011

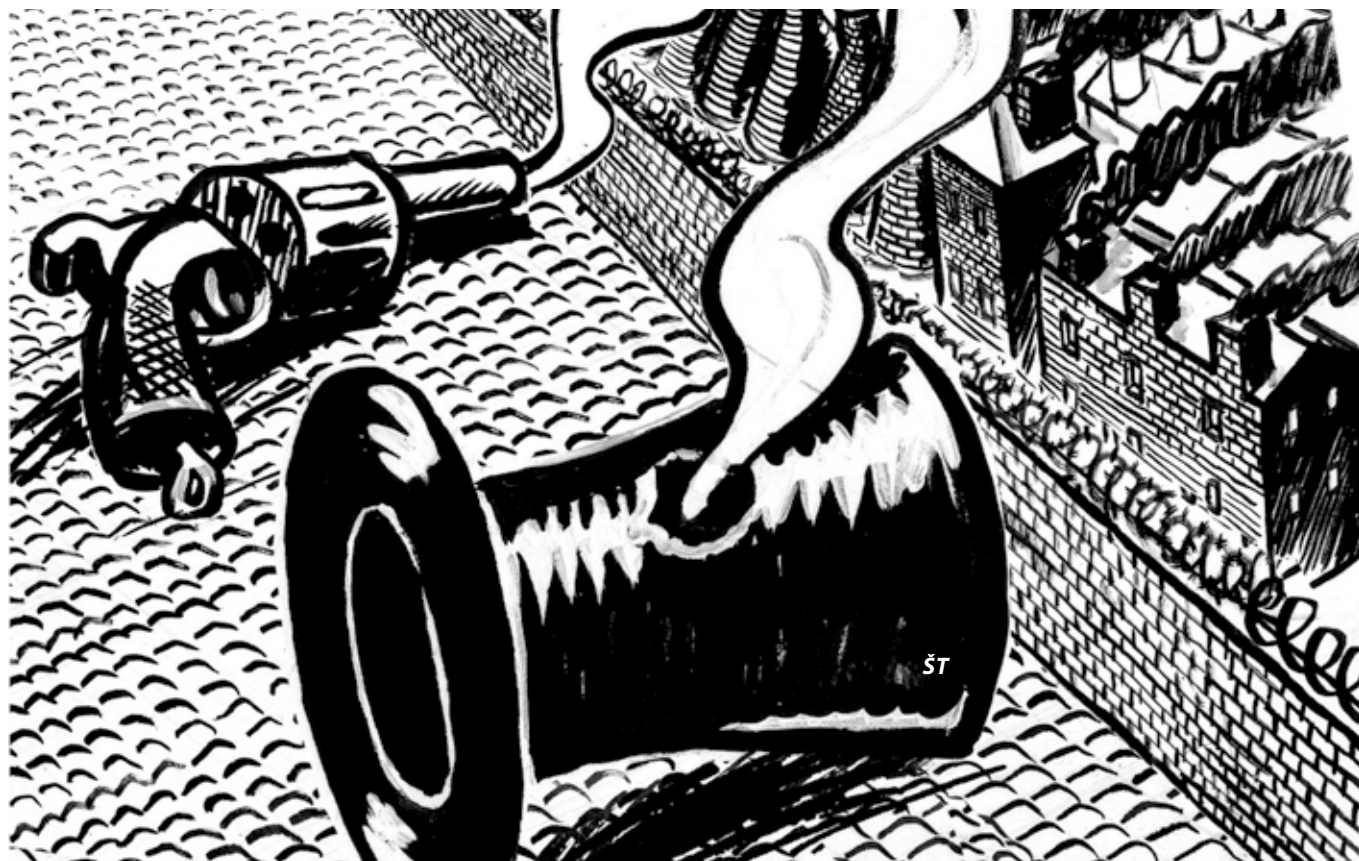
Román začíná příchodem Jana do protestního tábora. Je zde velmi živě zachycena atmosféra rodícího se hnutí, pro niž jsou charakteristické politické debaty, ale také spontánní zapojování se do nejrůznějších aktivit. Je zde detailně líčena realita, v jaké se aktivisté pohybovali, jako např. používání provizorní ozvučovací techniky, stavba přístřešků ze stanů a igelitu, vznik knihovny, polní kuchyně, výdejny teplého oblečení a podobně.

S rozvojem hnutí se zde ukazuje také proměna politických názorů. Významnou osobou je zde aktivista Márius, který zpočátku ostře kritizuje přístup neoanarchistů a považuje je za příliš umírněný a moralistický. Místo něho hlásá potřebu ovládnout stát a využít jej ke změně společnosti, přičemž tento postoj je zde připisován slovinckému filozofu Žižkovi.

S pokračujícím rozvojem hnutí však Márius své postoje přehodnocuje a více se ztotožňuje s názory aktivisty Daniela, jenž při úvahách o společnosti vynechává ekonomicko-politické konstrukce a zaměřuje se spíše na způsob chování a uvažování jednotlivce.

Na konci románu se vypravěč na vlastní oči přesvědčuje, jak hnutí s každým policejním zásahem noc co noc roste. Zároveň však zůstává příliš slabé na to, aby prosadilo své požadavky. Vychází najevo, že účastníci sice vědí, co chtějí, ale neví, jak toho dosáhnout.

✉ tomas.schejbal@socsol.cz

ŠT

Tony Cliff:

Společenské cíle protistalinské opozice

Kniha Státní kapitalismus v Rusku od Tonyho Cliffa, která poprvé vyšla roku 1947, je první ucelenou marxistickou analýzou tzv. komunistického režimu. Práce se zaměřuje především na stalinistický režim ve 30. a 40. letech. Autor v ní přesvědčivě ukazuje, že ruská byrokracie je vládnoucí třídou, jež hraje stejnou úlohu jako buržoazie v tradičních kapitalistických zemích, a stalinistický režim je proto třeba chápat jako zvláštní, státně byrokratickou formu kapitalismu. Dílo je aktuální i dnes, nabízí totiž pádnou odpověď na primitivní antikomunismus, který propaguje většina masmédií. Kniha je překládána na pokračování pro Solidaritu; předcházející kapitoly jsou k dispozici na www.socsol.cz.

SPOLEČENSKÉ CÍLE PROTISTALINSKÉ OPOZICE

Protistalinské opoziční síly v SSSR, jakkoli neorganizované a nejednotné, směřují k cíli, který vyplývá z ekonomických, společenských a politických poměrů byrokratického státního kapitalismu. Ať již to činí vědomě či nevědomě, musí opoziční síly nutně usilovat o přemožení nadvlády byrokracie.

O přechodu ze státem ovládané a plánované ekonomiky zpět na anarchickou, soukromokapitalistickou ekonomiku nemůže být ani řeči. Ne snad proto, že by zde nebyli jedinci, kteří by na státní bohatství vznášeli legitimní a historický nárok (ba právě proto ne). Ale především z toho důvodu, že návrat velkého státního průmyslu do rukou soukromých vlastníků by byl z technického i ekonomického hlediska krokem zpět.

Pro masy lidí bude mít svržení stalinského režimu skutečný význam jen tehdy, pokud bude ustanovena politická demokracie, jež by transformovala většinu bohatství do rukou celé společnosti. Takováto transformace by pak neznamenala nic jiného než vznik socialistické demokracie.

Tuto dedukci pravděpodobného programu protistalinské opozice, odvozeného z objektivních dat byrokratického státního kapitalismu, můžeme snadno porovnat s nedávnými programy dvou organizovaných protistalinských hnutí, která se objevila během druhé světové války. Byla to hnutí Vlasovců a Ukrajinská obrozenecká armáda (UPA).

Generál Mališkin, bývalý sovětský generál a jeden z asistentů generála Vlasova, řekl: „Zaujímáme stanovisko [...], že veškerý průmysl, který byl během bolševické éry vybudován a zaplacen krví a potem lidu, se musí stát majetkem státu – národním vlastnictvím [...]. Tato forma by se měla upřednostňovat, aby mohlo bohatství sloužit zájmům lidu. Avšak stát nebude klást žádné překážky soukromé iniciativě [...]. Soukromá iniciativa se bude moci uplatňovat nejen v zemědělské držbě půdy a v průmyslu [...]. Věříme, že soukromá iniciativa se musí uplatňovat i v jiných sférách ekonomického života, například v obchodu, výrobě, řemeslné práci [...]. Všem účastníkům bývalého hnutí bílých definitivně vzkazu-

jeme následující: Není mezi námi nikdo, kdo by věřil v restauraci moci šlechty a velkých pozemkových vlastníků, v obnovení privilegií založených na původu, kastě nebo bohatství, ani v obnovu někdejší formy vlády.

Zda jsou vůdci Vlasovců upřímní či ne, je irelevantní. Pouhý fakt, že zaujali stanovisko ve prospěch státního vlastnictví – a to v nacistickém Německu – je důkazem toho, že pouze takovéto stanovisko mohlo přesvědčit sovětské zajatce, jež se pokoušeli rekrutovat.

Podobné stanovisko hlásala také UPA. Tato skupina vedla guerillovou válku jak proti německým, tak proti ruským armádám, a podařilo se jí v sovětské Ukrajině vytvořit rozsáhlé hnutí odporu. Roku 1943 otiskli ve své tiskovině Volyň jako hlavní titulek heslo: „Jen v nezávislém ukrajinském státě mohou být skutečně realizována velká hesla Říjnové revoluce.“ UPA navrhla následující program pro nový společenský řád v ukrajinském státě:

1. Státní vlastnictví a družstevní společenské vlastnictví v průmyslu, financích a obchodě.
2. Státní vlastnictví zemědělské půdy, jež bude využívána buďto kolektivně, nebo individuálně, podle vůle obyvatelstva.
3. Zabránění návratu jakékoli formy kapitalismu, jež by byl jen krokem zpět.

Jiné číslo novin UPA hlásalo: „Úplná likvidace třídního boje vyžaduje odstranění příčiny samotné existence tříd. V kapitalistických zemích to jsou instituce soukromého vlastnictví výrobních prostředků. V SSSR je to politický monopol stalinistické strany – diktatorský, totalitní režim.“

A znovu: „Sovětský řád [...] není socialistickým řádem, neboť v něm existují třídy vykořisťovatelů a vykořisťovaných. Dělníci SSSR nechťejí ani kapitalismus ani stalinistický pseudosocialismus. Usilují o skutečnou beztřídní společnost se skutečnou lidovou demokracií, se svobodným životem ve svobodných a nezávislých státech. Dnes je sovětská společnost, více než kdy předtím, téhotná sociální revolucí. V SSSR je navíc sociální revoluce urychlována národními revolucemi utlačovaných národů.

ZÁVĚREM

V demokratických kapitalistických zemích a do značné míry také v carském Rusku a v koloniálních zemích má třídní boj proletariátu ve své počáteční fázi formu pokojně organizovaných a plánovaných ekonomických zápasů. Ve stalinistickém Rusku jsou však takovéto boje, kvůli brutálnímu policejnímu útlaku, vyloučeny. Panuje zde podobná situace, jako v armádách kapitalistických zemí, kde jsou vojáci pod neustálou hrozbou vojenského práva. Vznikají zde jen elementární zárodky budoucí masové opozice proti vládcům, jež však postrádají jasnou formu a cíl.

V takovéto situaci se masy zapojí do boje jen tehdy, stanou-li se podmínky k životu nesnesitelné a objeví-li se jasný signál, jež dodá lidu víru ve vítězství. Vstoupit do stávký je dnes pro ruský lid obtížnější než pro vojáky v bývalém carském Rusku. Z historie přitom víme, že se carští vojáci vzbouřili až poté, když vypuklo masové povstání. Dělnické barikády přesvědčily vojáky o síle lidu a inspirovaly je k povstání proti svým důstojníkům.

Dnes, na rozdíl od dob carismu, není v Rusku žádná skupina lidí, jež by nebyla pod pečlivým dohledem státu. Masová revoluce proto může vypuknout jedině tehdy, až se v srdcích mas nahromadí tolik hněvu a rozhořčení, že se postaví na odpor. (Tento proces mohou nevypočitatelným způsobem urychlit proletářské revoluce na západě).

Třídní boj ve stalinistickém Rusku musí nutně vyústit v gigantický spontánní revoluční výbuch. Výbuch, jemuž do poslední chvíle nic nebude nasvědčovat. Do té doby bude všemocná tajná policie bránit vzniku jakékoli revoluční strany a jakémukoli organizování.

Spontánní revoluce, jež zničí železné okovy byrokracie, opět otevře prostor pro svobodnou činnost stran, iniciativ a spolků v dělnické třídě. To bude první kapitola vítězné proletářské revoluce. Poslední kapitola mohou napsat jen organizované masy, vědomé si socialistických cílů a metod jejich dosažení. Masy pod vedením revoluční marxistické strany.

Solidarita

Socialistická Solidarita v sociálním hnutí

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrasmmit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG).

Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den později.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový pro-

test proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická skupina pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojí do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí. USA a Británie již dnes uvažují, jak se z Iráku stáhnout. K tomu významně přispělo protiválečné hnutí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly skupiny pouze tři, mj. SocSol. Stavba

základny je nakonec zastavena, což znamená velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP 09 a Věcí veřejných chystá drastické škrtky v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu 2010 se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reformů a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře 2012 organizuje dosud největší studentské protesty od r. 1989.

Solidarita

Za čím stojíme

IRACIONÁLNÍ A ABSURDNÍ SYSTÉM

Globální kapitalismus je systém nerovnosti, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlatu.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námezdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespolehneme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systematické změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje

proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace.

Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatství, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

Přidejte se k nám!

PRODEJNÍ MÍSTA ČASOPISU

TABÁK HOLEŠOVSKÝ

Hrnčířská 65, Ústí nad Labem

otevírací doba: po, út, st, čt, pá 7–22 hod., so, ne 9–21 hod.

KAVÁRNA TŘI OCÁSCI

www.triocasci.cz – Gorkého 37, Brno

otevírací doba: po, út, st, čt, pá 8–22 hod., so, ne 10–22 hod.

GALERIE TRANZITDISPLAY

www.tranzitdisplay.cz – Dittrichova 9, Praha 2

otevírací doba: út, st, čt, pá, so, ne od 12–18 hod.

GALERIE BERLINSKEJ MODEL

www.berlinskejmodel.cz – Podplukovníka Sochora 9, Praha 7

otevírací doba: st 18–23 hod., dále v době vernisáží a veřejných debat

Ekumenická
Akademie
Praha

KAMENNÝ OBCHOD FAIR&BIO

www.ekumakad.cz – Sokolovská 29, Praha 8

otevírací doba: po, út, st, čt, pá 11–19 hod.

STUDENTSKÝ KLUB K4

www.k4klub.org – Celetná 20, Praha 1

otevírací doba: po, út, st, čt, pá 10–24 hod., so, ne 16–24 hod.

ČESKÁ ČAJOVNA

www.ceskacajovna.webgarden.cz – U Školy 121, Nové Strašecí,

otevírací doba: po, út, st, čt, pá 12–21 hod., so 18–23 hod.

MÁTE TIP NA NOVÉ PRODEJNÍ MÍSTO SOLIDARITY?

Neváhejte a napište nám!

redakce@socsol.cz